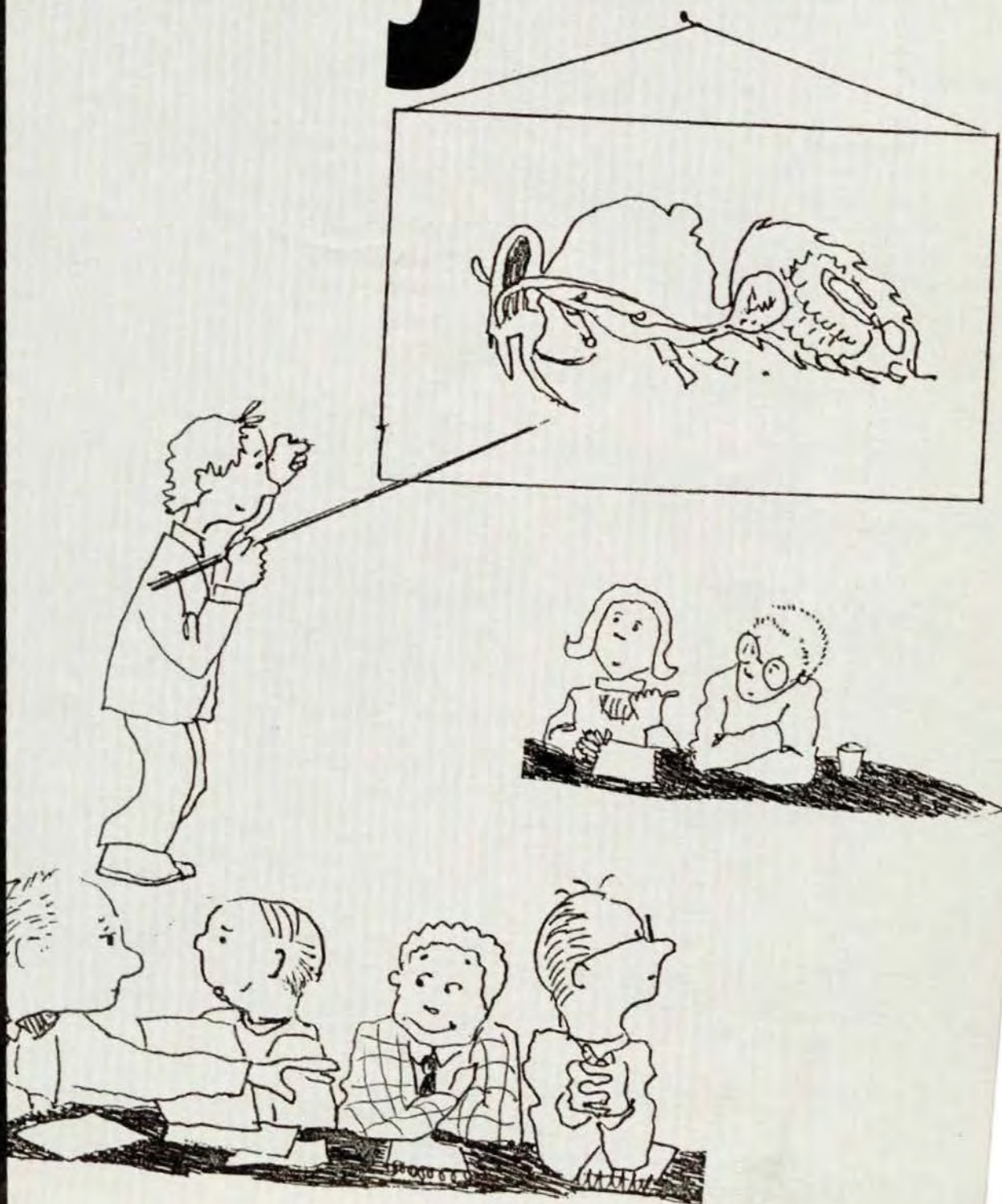

Uitgave: de Imkersbond ABTB, de Imkersbond van de LLTB, de Bond van Bijenhouders van de ZLTO, en de V

9-
j
20

bijen

MAANDBLAD VOOR IMKERS

bijen

Maandblad voor imkers ISSN 0926-3357
Jaargang 9, nummer 6, juni 2000

Uitgegeven door de Imkersbond ABTB, de Limburgse Land- en Tuinbouwbond (LLTB), de Bond van Bijenhouders Zuidelijke Land- en Tuinbouworganisatie (ZLTO) en de Vereniging tot Bevordering der Bijenteelt in Nederland (VBBN)

Hoofredacteur mw. M.L. Boerjan

Redactie M.J. van Iersel, A.M. Kuypers, R.H. Molenaar en A. Vermaas

Vaste medewerkers mw. N. de Jong, O. de Kat, A. Neve, Chr. Smeekens en K. Zoet.

Redactiesecretaris mw. M.J.E.M. Canters

Postbus 90, 6720 AB Bennekom Telefoon 0317 422422

Telefax 0317 424180 E-mail bijenhuis@tip.nl

Serveraansluiting VBBN zoemlijst: listserv@lifenet.nl

Stuur een E-mail naar bovengenoemd adres, met vermelding in de onderwerpregel en de body van het bericht:

Subscribe VBBN_ZOEM-L

Homepage VBBN: <http://www.tip.nl/users/bijenhuis>

Financiële administratie

Spoorlaan 350, 5038 CC Tilburg, telefoon 013 5836350

Bankrelatie RABO-bank Tilburg,

rekeningnummer 18.52.12.077, ten name van 'Bijen'.

Postbanknummer van de bank 10.88.813

'Bijen' verschijnt 11 keer per jaar omstreeks de 15e van de maand (de juli- en augustusnummers worden gecombineerd).
Oplage 7.600

Tarieven voor handelsadvertenties: op aanvraag bij de redactiesecretaris.

Niet-commerciële advertenties in 'Vraag en aanbod':

f 20,00 per 20 woorden, elk extra woord f 0,50

Betaling bij opgave.

Alle in 'Bijen' gepubliceerde meningen en inzichten blijven voor rekening van de auteurs. De redactie houdt zich het recht voor de bijdragen in te korten of te redigeren.

Overname van artikelen en illustraties alleen met toestemming van de redactie en dan met bronvermelding.

Kopij, opgave en betaling van advertenties moeten uiterlijk zes weken vóór de datum van verschijning aan de redactiesecretaris worden opgestuurd. Tekst bij voorkeur op een diskette insturen. Zo mogelijk met foto's of dia's.

Vormgeving en opmaak Grafisch Atelier Wageningen

Druk Drukkerij Modern b.v., Bennekom

Bij de voorplaat: tekening door Jeannette van der Aa

Van de redactie

Dit nummer van 'Bijen' is heel breed van samenstelling. Er komen niet alleen zaken aan de orde die direct het imkeren betreffen, maar er wordt ook verder gekeken. Het artikel over het ecologisch groenbeheer in Ede is daarvan een voorbeeld; het stukje over angelloze bijen ook. Verder gaan de vaste rubrieken met het seizoen mee. Daarnaast krijgt de Varroa-bestrijding ruime aandacht: werkt Apistan nog tegen 'mijn' mijten en hoe pas ik mierenzuur toe?

De overige artikelen bieden voor elke imker wat wils. Wat mijzelf erg aanspreekt is het artikeltje over de observatiekast. Het gefascineerd toekijken hoe de bijen hun gang gaan. Op hun eigen manier. Zonder dat ze in een bepaalde richting worden gedwongen door een doenerige imker.

Regelmatig een poosje rustig erbij gaan zitten, en vervolgens je opgenomen voelen in de wonderse wereld van het bijenvolk. Dat is echt genieten.

Ad Vermaas

Inhoud

Wilde bijen in relatie tot groenbeheer	Jan Speelziek	163
Antwoord uit de praktijk	Mari van Iersel	164
Nieuws van de Ambrosiushoeve	Christ Smeekens	165
Bijenplant	Arjen Neve	166
Van heinde en ver	Otto de Kat	167
Steek van bij blijft risico	Rob Molenaar	169
Van imker tot imker	Ko Zoet	170
Imkerervaringen	Frans Roskam	172
Imkerpraktijken	Mari van Iersel	173
Foto van de maand	Baldi Dekker	175
De lezer schrijft		
Zuid-Afrika	Elly van Zwet	176
Observatiekast	Astrid Schoots	177
DM 5000 beloning	L.J. Jochems	178
Bijen kroeg	Noël Wijffels	179
Korte berichten		180
Boekbesprekingen	Marleen Boerjan	182
Familieberichten		183
Verenigingsnieuws		
Uit de bedrijfsraad		184
Bijlescholingdag honingkeurmeesters		184
VBBN Uit de PC van de voorzitter		185
ZLTO Algemene vergadering		186
ZLTO Van de bestuursafdeling		188
Kalender		189
Cursussen		190
Vraag en aanbod		191
Adressen		191

Ede als voorbeeld

Wilde bijen in relatie tot (ecologisch) groenbeheer

Jan. J. Speelziek

Op 3 maart jl. publiceerde de Telegraaf een artikel met als fraaie blikvanger een foto van een imker die een zwerm schept. Vermeld werd dat Ede blijkens een landelijk onderzoek wordt bevolkt door de meeste soorten wilde bijen. Rapporteur was het onderzoeksinstituut Alterra, onderdeel van de voormalige Dienst Landbouwkundig Onderzoek in Wageningen. Volgens een recente telling bedroeg het aantal wilde bijen in Ede, exclusief gedomes-ticeerde bijen en hommels, 53 soorten (in ons land zijn ongeveer 330 soorten wilde bijen bekend). Zo'n groot aantal wilde bijen is een goede graad-meter voor de ecologische rijkdom van dat gebied. Waar veel soorten bijen vliegen is de biodiversiteit groot. De omgeving is er dan ook schoon, terwijl het oppervlaktewater ervan zeer goede kwaliteit is. Bovendien stimuleert Ede de inwoners hun tuinen zo ecologisch mogelijk te onderhouden.

Een week na bovengenoemde publicatie kwam ik in het bezit van het Alterra-rapport. De officiële benaming is 'Wilde bijen in relatie tot het groen-beheer in de stad Ede'. Het onderzoek betreft een 26 tal plaatsen, voornamelijk gelegen in Gelderland, Utrecht, Noord- en Zuid Holland. Ede wordt hier min of meer ten voorbeeld gesteld, want juist daar heeft de plaatselijke overheid de grote waarde onderkend van een beleid, dat gericht is op moderne ecologische groenprojecten, waarbij particuliere tuintjes, bermen, bedrijventerreinen e.d. niet vergeten worden. Chemische middelen komen er niet meer aan te pas. Ook de gemeentelijke voorlichting, educatie en informatie spelen hierbij een grote rol. Bijen spelen een belangrijke rol bij het instandhouden van de natuurlijke flora. Legio planten zijn immers aan-gewezen op kruisbestuiving, waardoor bijtjes en bloemetjes als bondgenoten volledig tot hun recht komen. Elke gemeente die deze ontwikkeling een warm hart toedraagt zou van dit rapport moeten kennisnemen.

Het rapport bevat in enkele bijlagen een gespecifi-ceerde opsomming omtrent het ecologisch beheer van de beplantingen in Ede, de plaatsen van het onderzoek, de bodem samenstelling, de begroeiing, de waargenomen bijen met vermelding van hun biotoop.

Van de overige 25 plaatsen zijn slechts overzichten weergegeven, zodat aan de hand daarvan geconsta-teerd kon worden, dat Ede in dit onderzoek de koploper is.

Opmerkelijk is het, dat deze gemeente, met name de dorpen Lunteren, Bennekom en De Klomp, als de bakermat van de Nederlandse imkerij wordt aan-gemerkt. Het onderzoek betreft echter uitsluitend, zoals het Alterra-rapport aangeeft, de 'stad' Ede. Bedoeld wordt uiteraard het 'dorp' Ede, want als geboortig Edenaar is het mij niet bekend dat dit dorp ooit stadsrechten heeft gekregen.

Tot besluit wil ik opmerken, dat het dorp Ede ruim 60 imkers telt met een gemiddelde zomersterkte van acht bijenvolken. Dat betekent dat er gedurende de

Is de jonge moeder aan de leg?

De vraag was: Wat doet u als u een jonge moeder controleert en u vindt geen gesloten werksterbroed? **De heer P. Wissershof geeft als antwoord:**

Ongeveer twee weken na het uitlopen van de jonge moeder ga ik kijken of de koningin er nog is en of er eitjes en larfjes zijn. Is de koningin er nog, maar zijn er geen eitjes of larfjes te vinden, dan kijk ik na een week nog eens. Na 4 weken geef ik de hoop op. Inmiddels kun je aan het volkje wel zien dat het inderdaad niets meer wordt. Afhankelijk van mijn waarneming verenig ik het volkje na verwijdering van de onbevuchte koningin (als ze er nog is) met een ander volkje dat wel een bevruchte koningin heeft.

164

Wij danken hem voor zijn reactie.

De vraag voor de maand oktober.

Oktober is nog ver weg. Dan zit het werk er voor de imker weer op. Niks meer, heerlijk in onze bijenvolken werken. Als het weer een beetje meezit kunnen we ze nog eens flink stuifmeel van de klimop zien binnendragen. De honing is geslingerd, het voeren is gedaan. Oude en misvormde raten zijn omgesmolten. Raampjes met mooi uitgebouwde raat zitten in de opslag. Daarover gaat de vraag van deze maand. Op welke manier bewaart u uw broed- en honingkamerramen gedurende de winter? Doet u daarbij ook nog iets aan het ontsmetten van de raampjes?

U kunt uw reactie tot 15 augustus in zenden.

Adres: 'Bijen', Postbus 90, 6720 AB Bennekom.

vervolg van bladzijde 163

Fotografie Frans Jansen

zomermaanden niet alleen 53 soorten wilde bijen rondvliegen, maar ook nog eens rond 25 miljoen tamme bijen. Daarboven komt ook nog een groot assortiment hommels! Men zou hieruit de voorzichtige conclusie kunnen trekken dat die grote aantallen bijen, zowel tamme als wilde, elkaar bijzonder goed verdragen en dat er van concurrentiestrijd geen sprake is. Dat er in de periode van begin augustus tot midden september ook nog ettelijke tientallen bijenvolken op de heide staan laat ik nog maar buiten beschouwing.

Om het Alterra-rapport op zijn juiste waarde te kunnen schatten is het volgens mij wenselijk om te beschikken over een geïllustreerde gids van inheemse bijen en wellicht evenzo van drachtplanten voor (wilde) bijen.

Het rapport kan besteld worden bij Alterra, Wageningen, tegen overmaking van f42,- op banknummer 36 70 54 612 onder vermelding van Alterra-rapport 019 (incl. BTW en verzendkosten).

Methode om resistentie van de varroamijt tegen Apistan te bepalen

Sinds in 1992 in Noord-Italië werd vastgesteld dat Varroamijten minder gevoelig geworden waren voor fluvalinaat, de werkzame stof van Apistan, breidt deze resistentie zich over Europa uit. De resistentie is ook in België en Duitsland vastgesteld. In de zomer van 1998 is door de Ambrosiushoeve op een aantal plaatsen verspreid over Nederland vastgesteld dat er nog geen resistentie van Varroa tegen fluvalinaat aanwezig was. Maar de kans wordt steeds groter dat in ons land Varroamijten minder gevoelig worden voor fluvalinaat, of dat al zijn.

Indien een bijenhouder Apistan wil gebruiken om de Varroamijten te bestrijden is het belangrijk om vooraf te testen of de mijten nog met Apistan gedood kunnen worden. De bijenhouder kan zelf deze test uitvoeren. Hieronder volgt een beschrijving van de methode om resistentie van Varroa tegen Apistan vast te stellen.

De test

Voor deze test zijn polystyreen-petrischalen nodig met een diameter van 60 mm, hoogte 15 mm met ontluichtingsnokken. In het deksel van de petrischaal wordt een gat van ongeveer 8 mm doorsnee geboord. Deze opening wordt afgedekt met Apifonda om de bijen tijdens de test van voedsel te voorzien. In de petrischaal wordt een strookje Apistanstrip gelegd, van 0,5 cm lang en de breedte van de Apistanstrip. Deze stukjes zijn gemakkelijk van een Apistanstrip af te knippen. Gebruik hierbij **handschoenen** om huidcontact met de Apistanstrip te voorkomen. In iedere petrischaal worden 5 bijen gestopt. Hierbij is het gebruik van een pincet handig. Oudere bijen zijn hiervoor het meest geschikt, deze kunnen van de buitenste ramen worden gehaald waarop geen broed aanwezig is. Plaats de bijen in de petrischaal gedurende twee uur op een warme plaats bij voorkeur in een broedstoof van 35 °C. Twee uur is nodig om de bijen voldoende in contact te brengen met Apistan. Gebruik als blanco een petrischaal met 5 bijen zonder Apistanreepje.

Verzamel tijdens deze twee uur Varroamijten uit het bijenvolk. Het gesloten darrenbroed dat op het punt staat om uit te lopen is het meest geschikt om

Varroamijten van te verzamelen. De mijten kunnen gemakkelijk met een penseeltje uit de broedcellen worden genomen. De mijten stappen van de darrenpoppen over op de haren van een penseel. Vervolgens worden deze mijten tijdelijk in een petrischaal op witte bijenpoppen gezet. Voeg hierbij een vochtig stukje tissue of blancopapier. Twee uur nadat de bijen in de petrischalen met en zonder Apistanreepjes zijn geplaatst, worden de verzamelde Varroamijten erbij gevoegd. Voeg 5 mijten toe aan de petrischalen: één Varroamijt per bij. De mijten stappen meteen op de bijen. Direct na de introductie van de laatste mijt beginnen de waarnemingen. Vervolgens gedurende het eerste uur om de 5 minuten waarnemen. Het tweede en het derde uur na de inzet van de mijten wordt ieder kwartier geobserveerd. Bij iedere waarneming de tijd en het aantal dode Varroamijten noteren. Bereken de gemiddelde tijden waarbinnen de Varroamijten zijn doodgegaan. Bij het onderzoek van de Ambrosiushoeve varieerde deze gemiddelde tijd van ruim 6 minuten tot iets meer dan 20 minuten. Als er nog geen resistentie is zullen de mijten bij de Apistanreepjes binnen drie uur dood zijn. De mijten in de petrischaal zonder Apistan zullen na drie uur bijna allemaal nog in leven zijn.

Open Dag Ambrosiushoeve zaterdag 9 september 2000

Op de Open Dag wordt informatie gegeven over het onderzoek en worden er rondleidingen verzorgd in het Drachtplanten-arboretum. Nadere informatie over het programma volgt.

Kale jonker (*Cirsium palustre*)

Hoezo kaal, zal van menigeen de reactie zijn bij aanraking van deze bijenplant. Hij zal ongetwijfeld tot de met pijn gepaarde conclusie komen dat het 'kale' niet van toepassing is op de met venijnig scherpe stekels bezette stengels en bladeren. Dat 'kale' moet dus wel ergens anders betrekking op hebben.

Vederdistel

Kale jonker is een lid van de grote Compositen familie (Asteraceae) en behoort tot het geslacht van de Vederdistels (*Cirsium*), dat ruim 200 soorten heeft in de gematigde streken van het noordelijk halfrond. In Europa groeien ongeveer 60 soorten, waarvan een groot aantal in het Middellandse-Zeegebied en in Zuid-Rusland. In ons land zijn 7 soorten inheems; de overbekende Akkerdistel (*Cirsium arvense*) hoort daar ook bij. De Kale jonker is hier een algemeen voorkomende plant die we kunnen aantreffen op vochtige graslanden, in loofbossen en op laaggelegen delen van de duinen. De plant is karakteristiek voor blauwgraslanden. Dat zijn onbemeste laaggelegen graslanden. Vroeger kwamen die in ons land veel voor en deze waren rijk aan plantensoorten. Door herverkavelingen en de daarmee gepaard gaande bemestingen zijn ze bijna allemaal verdwenen: er is nog maar 1% over en die ligt in natuurgebieden. Op de droge gronden van de Veluwe, Drenthe en Noord-Limburg komt de Kale jonker niet voor. Ook ontbreekt hij in de akkerbouwgebieden op de zeeklei van Groningen, Friesland en Noord-Holland en in het zuidwesten van ons land.

Tweejarige plant

Kale jonker is tweejarig: in het eerste jaar ontwikkelt zich een vegetatieve plant met in een rozet staande wortelbladen; in het tweede jaar komt daaruit de bloeistengel tevoorschijn. In het rozetstadium is de plant erg kwetsbaar, want bij beschadiging van de groeipunt, bijvoorbeeld bij betreding, herstelt ze zich maar met moeite. De lancetvormige bladeren zijn veerspletig en hebben op de bladlobben scherpe stekels. De bloeistengel, die wel twee meter lang kan worden, is over de gehele lengte bezet met scherpe stekels. Die staan op randen, ook wel vleugels genoemd, die een voortzetting zijn van de langs de stengel staande bladeren. Naar boven toe worden de

bladeren klein en smal en hun aantal wordt ook kleiner. In combinatie met de lange weinig vertakte stengel geven ze de plant het kale uiterlijk waaraan ze haar naam dankt. Van juni tot september staat de Kale jonker in bloei. Naast planten met tweeslachtige bloemen komen er ook voor waarvan de bloemen geen stuifmeel vormen en die dus functioneel vrouwelijk zijn. De bloemhoofdjes staan dicht bij elkaar gegroepeerd boven aan de bloeistengel. De blaadjes van het omhulsel hebben in het midden een harsklief en eindigen in een omgebogen stekeltje. De bloemen in een hoofdje zijn allemaal buisbloemen.

De bloembuis begint met een smal lang gedeelte en wordt iets boven het midden wijder en krijgt daar de vorm van de beker. Aan de rand daarvan staan 5 lange kroonslippen. De bloemkroon is roodachtig paars, in een enkel geval wit. De meeldraden hebben een korte beharing. Rond de bloemkroon staan op het vruchtbeginsel lange pappusharen die geveerd zijn. De geslachtsnaam Vederdistel is daarvan afgeleid.

Bijenbezoek

Onder gunstige omstandigheden worden de bloemen van de Kale jonker druk bezocht door bijen en andere insecten. De nectar moet echter wel van erg ver weg komen, want het nectarium ligt onder in het nauwe buisvormige deel van de bloemkroon. De nectar moet hierin stijgen tot het bekervormig deel willen bijen nectar kunnen puren. Bijen verzamelen ook stuifmeel op de bloemen.

Vermeerdering

De vermeerdering vindt alleen plaats door zaad. De vrucht is een nootje. De pappusharen laten vrij gemakkelijk los van het nootje en dienen hier niet voor de verspreiding van het zaad door de wind, zoals we dat anders bij veel soorten van de familie zien gebeuren. De haren zorgen er wel voor dat het zaadhoofdje uiteenwijkt waardoor de nootjes vrijkomen. Voor de ontkieming hebben de zaden licht nodig. Het gevolg daarvan is dat de plant maar weinig concurrentie van andere planten verdraagt. Heeft zij zich eenmaal gevestigd dan zorgen de bladeren van het rozet er wel voor dat andere planten niet te dicht in de buurt komen.

Kale jonker (*Cirsium palustre*)

A deel bloeistengel met bloemhoofdjes; B blad onder aan de plant; C bloem; D opengeslagen meeldraden; E stuifmeelkorrel (tricolporaat): 1 polair, 2 equatoriaal; F nootje met pappus; G nootje.

Ook Vlaamse imkers kijken vooruit

In het maandblad van de Vlaamse Imkersbond (2000/1-2) staat een artikel waarin maar liefst duizend jaar vooruit gekeken wordt. 'Imkeren in het nieuwe millennium' heet het dan ook, met onder meer de robuuste tussenkop 'Ook de imkerij zal in de straalstroom van het derde millennium meegezogen worden'. Zo zal de imkerij het world wide web niet kunnen ontlopen. Voorheen kon een imker toe met één handboek, maar nu kan hij op duizenden 'sites' de nieuwste ontwikkelingen opvragen over duizenden onderwerpen, 'world wide', dag en nacht, voor de prijs van een lokaal gesprek. Misschien hebben we straks het Maandblad niet eens meer nodig, verzucht de auteur en zelfs niet meer het lidmaatschap van de Vlaamse Imkersbond... Maar zo'n vaart zal het volgens hem toch niet lopen. Het probleem is niet langer: waar kom ik dat te weten, maar: hoe maak ik in dat overweldigende aanbod onderscheid tussen het kaf en het koren? De imkersbladen zullen de taak krijgen om te zeven en te ziften, te snoeien en te snijden om alleen dat wat deugdelijk is te behouden. We zullen ons moeten wapenen tegen 'het beroep op de simplistische goedgelovigheid en de opgesmukte oppervlakkigheid, tegen de beunhazerij van sommige website-exhibitionisten'.

Een nieuwe homepage voor imkers

Sinds kort is er in ieder geval één website voor imkers waar je ongetwijfeld op zult kunnen vertrouwen; de Schweizerische Bienenzeitung (2000/2) wijdde er een artikel aan. In het kader van een reorganisatie van het onderzoeksinstituut voor het zuivelbedrijf gevestigd in het Zwitserse Bielefeld heeft de afdeling bijen, nu Zwitsers Centrum voor Bijenteelt onderzoek genaamd, een keurig verzorgde homepage voor imkers samengesteld. Meer dan vijfhonderd geïllustreerde pagina's, die voortdurend geactualiseerd worden, vormen een degelijk naslagwerk voor imkers, maar ook voor anderen die geïnteresseerd zijn in de bijenhouderij en antwoorden zoeken op specifieke vragen. Voor het instituut heeft de nieuwe internet site het voordeel dat de medewerkers minder tijd hoeven te besteden aan het telefonisch of schriftelijk beantwoorden van vragen en zich meer kunnen wijden aan onderzoekswerk. De imkershomepage bestaat uit een zoekstelsel met trefwoorden (op het moment dat ik dit schrijf echter nog niet gereed) en een lijst met elf ru-

brieken over onder andere ziekten, varroamijt, bijenhouden, de ontwikkeling van het bijenvolk (al jaren lang een specialiteit van het instituut), bijenproducten, biologie. Ook is er een rubriek 'News' met de nieuwste nieuwtjes. Men kan kiezen uit vier talen: Duits, Frans, Italiaans en Engels. Het internet adres is: www.apis.admin.ch.

Imkeren in Noord-Schotland

De Scottish Beekeeper (2000/2) vraagt zich af hoe noordelijk de bijen in Schotland kunnen overleven en in hoeverre de honingbij daar inheems is. Een duidelijk antwoord moet de auteur schuldig blijven maar wel plaatste hij een foto van de volgens hem meest noordelijke bijenstand van het vaste land van Schotland. Eigenares ervan is Irene Joyce die er sinds 1986 2 à 4 volken heeft staan op een plek gelegen op een halve mijl van de kust van de Pentland Firth, de zeestraat tussen Schotland en de Orkney-eilanden. Hoewel het landschap er daar voor bijen niet aantrekkelijk uit lijkt te zien, hebben haar volken gedurende de laatste vijf jaar toch nog ieder gemiddeld vijftig pond honing gehaald. De eerste oogst is in juli, maar de hei (die, net als bij ons, niet altijd honingt) bloeit nog tot in september. Andere drachtplanten zijn klaver, dopheien allerlei wilde plantensoorten die de honing een heel speciaal aroma geven. Meestal zwermen de bijen niet voor juli en het kweken van koninginnen geeft nog wel eens problemen. In verband met de winterse stormen worden de kasten stevig verankerd. Helemaal zeker is de auteur er niet van of dit nu wel de meest noordelijke permanente bijenstand van Schotland is. Zouden er ook van deze winterharde bijen (en imkers!) zijn op de Orkneys en Shetlands, vraagt hij zich af. Hij roept de lezers op een foto van zo'n bijenstand op te sturen. De in ons land meest noordelijk geplaatste volken staan natuurlijk op Schiermonnikoog. Of zou er toch nog iemand zijn die zijn volken stiekem op Rottumeroog heeft geplaatst?

Steek van een bij blijft risico

Rob Molenaar

In 1997 werden in de categorie 'Beet of steek door insect' 2900 mannen en 3100 vrouwen op spoedeisende hulpafdelingen van ziekenhuizen behandeld (bron: CBS 1997). Vooralsnog ben ik geneigd de wespen als grootste boosdoeners aan te merken, omdat het 'alles-eters' zijn, vaak met een agressieve toonzetting. Maar ook bijen zullen hun aandeel hebben gehad.

Waarom optekenen?

Ik teken dit op omdat ik twee jaar geleden, door een onhandige manipulatie mijnerzijds 24 uur in het ziekenhuis opgenomen ben geweest met een dertigtal bijensteken. Ik denk dus te weten waar ik over praat, en het leek mij dan ook goed om een aantal aspecten van de bijen- en wespensteek voor u op een rijtje te zetten. Ik doe dit aan de hand van een artikel dat dr. Van der Zwan, samen met collega's Mochy en de Vries in 1980 in het Nederlands Tijdschrift voor Geneeskunde publiceerden (1).

Het klinische beeld

We herkennen lokale en algemene reacties. De imker is vooral bekend met de lokale reactie: een kort durende scherpe pijn gevolgd door een rode, jeukende zwelling. De zwelling is meestal binnen enkele uren weer verdwenen. Is men reeds eerder gestoken dan komt de zwelling na 4 à 6 uur op gang. Na 24 uur neemt de zwelling af en na 2 à 3 dagen is deze verdwenen. Imkers die geregeld gestoken worden, reageren in de loop van de jaren aanzienlijk minder op steken, maar in het voorjaar kan de reactie heviger zijn. In de loop van het seizoen neemt de intensiteit van de reactie af.

De algemene reactie

De algemene reacties beginnen meestal binnen een kwartier na de steek. De symptomen verschillen sterk van patient tot patient. Maar het rood worden van de huid is een algemeen verschijnsel en gaat vaak gepaard aan een heftige jeuk en ophoping van vocht (oedeem vorming). Een verlaagde bloeddruk, hartkloppingen en buikkrampen en diarree kunnen ook het gevolg zijn van een steek. Soms zijn de reacties zo heftig dat de dood er op volgt.

Behandeling

De bovengenoemde reacties kunnen soms zeer ernstige vormen aannemen en het is dan ook raadzaam om zo snel mogelijk een arts raad te plegen als er twijfel is over de ernst van de reactie na een steek. Ook bij ervaren imkers kan er plotseling een allergische reactie optreden.

Tegenwoordig kan een arts met behulp van verschillende laboratoriumtests aantonen of er in het lichaam specifieke antistoffen uit IgE klasse aanwezig zijn. De algemene of anafylactische reactie op insectenbeten kan namelijk het gevolg zijn van de aanwezigheid van de antistoffen.

Een algemene reactie kan door de arts goed behandeld worden, bijvoorbeeld door een injectie met adrenaline en of antihistamine. De arts moet dan wel snel gewaarschuwd worden, immers de algemene reactie begint al na 15 minuten, 60 procent van de patiënten die overleed na een steek overkomt dat binnen het uur na de steek.

Voor personen die allergisch zijn voor een bijen- of wespensteek bestaat de mogelijkheid om zich te laten desensibiliseren.

Nuttige tips

Imkers bij wie zich een allergie ontwikkelt, doen er goed aan bij zich zelf en de arts te rade gaan. Vaak is opgeven van de hobby de enige mogelijkheid om een ernstige reactie met fatale afloop te voorkomen. Verder wordt door Dr. Van der Zwan en collega's aangeraden om parfum, haarspray en andere cosmetica maar in de kast te laten. Het blijkt raadzaam om in het gevaarlijke seizoen gesloten schoenen en een lange broek te dragen. Eten en drinken in de buitenlucht trekt wespen aan en kan dus onverstandig zijn.

Literatuur

Zwan van der, J.C., Monchy, de J.G.R. en de Vries K. (1980). Overgevoelighedsreacties door steken van angeldragende insecten. Ned. Tijdschrift voor Geneeskunde 124: 833-837
Kampelmacher, M.J. en Zwan van der, J.C. (1986). Allergische reacties op bije- en wespegif: epidemiologische en klinischer verschijnselen. Ned. Tijdschrift voor Geneeskunde 130:1104-1107.

Speelvluchten

Met de maand juni op de kalender heb ik altijd het gevoel dat de natuur buiten adem is en tot rust probeert te komen na de stormachtige voorjaarsontwikkeling. Het uitbundige van de meimaand heeft plaatsgemaakt voor ontzuivering en bezinning. In de bijenvolken is het niet anders. De koninklijke strijd is gestreden en de jonge koningin heeft al dan niet de riskante bruidsvlucht(en) achter de rug. Riskant zijn ze zeker, want meestal ligt het bevruchttingspercentage niet hoger dan 70%. En die andere 30%? Die valt ten proef aan vogels of plotseling optredend slecht weer. Het zij zo. De drachtweide voor onze immen is nu bijna overal vrij dunnetjes, maar ondanks dat kan het rond het middaguur plotseling druk worden voor de volken. Menig beginnend imker denkt aan zwermen. Maar stel u gerust. Het is niet meer en minder dan het invliegen van jonge bijen. Let u er eens op, bij geen enkel volk zullen de oriënteringsvluchten in de ochtend plaatsvinden als er dracht is en haalbijen met hun zware lading af en aan vliegen. Het is alsof de jonge garde weet dat het dan geen tijd is voor 'speel'vluchten. Natuurlijk weer een menselijke interpretatie want bijen kunnen niet denken, maar logisch is het wel. Ze hebben het veel te druk met het in ontvangst nemen van de nectar en het opbergen van deze bruidsschat voor hun jonge koningin. Maar zodra de aanvoer van nectar midden op de dag voor een aantal uren stopt, breekt de tijd voor speelvluchten aan. Vrijwel gelijktijdig zien we stertselende bijen tegen de voorwand en op de vliegplank van de woning. Geen toevallige samenloop van omstandigheden. Nee, het zijn niet de wachtbijen, die hebben wel wat anders aan hun hoofd. Het zijn de invliegende bijen zelf die gelijk gaan stertselen zodra ze weer vaste grond onder de pootjes voelen in de nabijheid van de vliegopening. Op die manier vormen ze met hun geopende geurklier een breed baken voor de nog rondlopende bijen in de lucht, een welkom thuis.

Oriëntatievlucht

Wat wij speelvluchten noemen zijn in feite bloedserieuze voorbereidingen op hun latste levensfase als haalbij. Met hun kop gericht naar de woning dansen ze voor de woning om plotseling weg te cirkelen, onzichtbaar voor de genietende imker. Onderzoekers zijn er wel in geslaagd om ze tijdens de eerste vluchten met behulp van radar te volgen waartoe de bijen werden voorzien van vederlichte reflectoren. En wat bleek? Het aantal oriënteringsvluchten varieerde

van bij tot bij. Sommige hadden aan een enkele proefvlucht voldoende, terwijl andere tot maar liefst achttien keer uitvlogen voor ze (zeker van hun zaak waren en) met voedsel terugkeerden. Gemiddeld werden zes verkenningssluchten gemaakt. Verder viel op dat het bereik van de proefvluchten steeds groter werd. Tijdens de proefvluchten vlogen de bijen altijd in dezelfde richting en cirkelden zelden helemaal rond hun woning. Opnieuw ben je geneigd er een menselijke interpretatie aan te geven. 'Wat hebben ze aan de achterkant te zoeken als ze alleen van de voordeur gebruik maken?'

Toekomstige corridors voor insecten

Nu het imago van de bijenteelt langzaam begint te veranderen begint ook de individuele imker anders te denken. Niet meer alleen in termen van honing, maar ook in die van natuurontwikkeling en biodiversiteit. Meent het publiek nog dat een imkervereniging een verzameling is van een stelletje eenlingen die een beetje nostalgisch bezig zijn met insecten, in werkelijkheid wordt er steeds meer gezocht naar aansluiting met de beweging van ecologisch natuurbeheer. Het insect 'De bij' past bij de moderne natuurontwikkeling. Een goed contact met de natuurorganisaties is daarbij onontbeerlijk. Onze vereniging Varsseveld is er dan ook druk mee bezig. Leden bezoeken vergaderingen en proberen hun stem te laten horen bij herverkavelingsprojecten. Ze houden de nieuwe natuurontwikkeling in de eigen streek in het oog die is gericht op aanleg, onderhoud en uitbreiding van lintvormige landschappen en waterlopen. Deze landschappen vormen de toekomstige corridors waarvan insecten en andere dieren gebruik kunnen maken om hun leefgebied te vergroten. Tezijner tijd zullen de nieuwe landschappen op hun beurt weer zorgen voor nieuwe drachtgebieden. Kortom, de vereniging Varsseveld stelt zich tot taak zich in te passen in een moderne benadering van de landbouw, tuinbouw en fruitteelt en is daarvoor met haar stand aanwezig op evenementen en organiseert excursies voor groepen van basisscholen. Vorig jaar in samenwerking met het Regionaal Centrum Natuur- en Milieu-educatie. Samen staan we sterker. Proficiat.

Een verschil van 125 pond

Een imker uit Canada vraagt zich af waarom de gemiddelde honingooft in Manitoba rond de 165 pond per volk ligt en imkers in Engeland niet verder komen dan 40 pond. Aan de daglengte kan het niet liggen want de breedtecirkel is ongeveer gelijk. Hij vervolgt: 'Onze bijen ontlopen elkaar ook niet veel. Ook hier veel bastaardering met een forse Italiaanse invloed. Onze winters duren langer, voor- en najaar zijn veel korter, terwijl onze zomers droger en warmer zijn. We gebruiken Langstrothkasten met een of twee broedkamers en dat verschilt ook weinig. Onze belangrijkste drachtbronnen zijn in het voorjaar ingezaaid koolzaad, klaver voor zaadteelt, alfalfa en zonnebloemen. De nieuwe soorten zonnebloemen geven echter nauwelijks nectar, gelijk het boekweit. Er is hier geen braam of klimop en ook lindebomen komen niet voor. Waarschijnlijk wordt het verschil veroorzaakt door het voorjaarsweer, kort maar warm, waardoor de volken juist op maximale ontwikkeling zijn als de dracht inzet. De eventuele zwermduft wordt dan omgezet in haalduft. Hoe we met de bijen omgaan is de laatste jaren ingrijpend veranderd. Omdat de grens tussen Canada en Amerika al weer enige jaren is gesloten voor alle bijentransport in verband met de varroamijt, gaan steeds meer Canadese imkers er toe over hun volken te overwinteren in plaats van te starten met packages uit de zuidelijke staten van Noord-Amerika. Het imkeren is daardoor ingewikkeld geworden want de volken komen nu eerder tot hun grootste ontwikkelingen u weet allemaal wat dat betekent, zwermen.

Zwermverhindering

Om dat te voorkomen gaan we als volgt te werk.' 'Ten eerste maken we van sterke volken rond half april dieraans afleggers en geven die een bevruchte koningin. Meestal ontwikkelen ze zich voldoende om hetzelfde jaar nog een flinke honingooft te geven.

Ten tweede worden zeer sterke volken eind april gehalveerd, waarbij het moerlose deel een koningin krijgt.

Ten derde. Sommige imkers passen bij sterke volken de volgende methode toe. Uit drie van die volken worden twee raten broed gehaald en de bijen terug geschud in het eigen volk. Deze ratenbroed komen in een lege broedkamer die verder wordt opgevuld met raten voer en stuifmeel. Deze bak broed zonder bijen wordt op een zeer sterk volk gezet op een moer-rooster. Na 24 uur is het broed in deze bak bezet door jonge bijen uit de onderbakken. Deze bak wordt

afgenomen, krijgt een nieuwe standplaats en een koningin. Op die manier wordt de zwermneiging een tijdje onderdrukt in drie volken waarbij geen koningin behoeft te worden gezocht en is een vierde volk ontstaan.

Ten vierde maken we tussen half en eind mei een ruwe schatting van het gemiddeld aantal raten broed in de volken en brengen alle volken op dat gemiddelde, stel 7 raten. Zijn er in een volk meerdere raten broed, dan worden die met opzettende bijen terzijde gehangen in een nieuwe broedbak. Oppassen dat de koningin in het volk blijft. Heeft een volk minder dan zeven raten broed, dan wordt dit aangevuld uit de reserve broedbak. Op die manier worden op de bijenstand alle volken van gelijke sterkte gemaakt. Raten met broed en bijen die overblijven verhuizen naar een nieuwe locatie op minstens 5 kilometer afstand en er wordt een bevruchte koningin gegeven.' 'Zo proberen we het zwermen te beperken. Uiteraard met wisselend succes, want geen enkele methode is perfect. Het is voor ons ondoenlijk om duizend volken of meer regelmatig op doppen te controleren, vooral als er ook nog drie of meer honingkamers op het moerrooster staan'.

Tot zover het verslag van onze Canadese imker collega. De aanpak die hij beschrijft onder punt drie doet sterk denken aan de Alexandermethode, door de toenmalige wandelleraar de heer Hootsen beschreven in het maandschrift bijenteelt van februari 1930. Ik hoop daar later op terug te komen.

Het weer in juni

Als landelijk gemiddelde over de periode 1961-1990 geldt 196 uren zonneshijn, 65 mm neerslag en een gemiddelde maximum temperatuur van 19,1 °C.

Juni-maanden				
Jaar	Zon	Neerslag	(mm)	Maximum temp.
1995	normaal	normaal		koel
1996	normaal	droog	(33)	normaal
1997	normaal	zeer nat	(105)	normaal
1998	somber	zeer nat	(134)	normaal
1999	vrij zonnig	normaal		normaal

Geraadpleegd

Honingbij vliegt rondjes op proef, De Volkskrant 5 februari 2000

Wetenswaardigheden, 'De Vliegplank', Contactblad bijenvereniging Varsseveld 18(2): 5

Dawson D., Bees for the flow, a carefully controlled balancing act; Beekeepers Quarterly no. 58 en 60

Mooi, die volle potjes honing...

Wanneer je zo eind april, begin mei kijkt of je bijen al willen gaan zwermen, zie je ook wel in welke raampjes van de honingkamer er honing is. Meestal zijn de middenramen al knap vol (tenminste driekwart van de honing verzegeld? Raampje vol). Volle raampjes haal ik er voorzichtig even uit; de andere raampjes worden dan net zo voorzichtig van links en van rechts naar het midden verplaatst. De volle raampjes komen weer in de honingbak, maar dan aan de buitenkant. Zo houd ik de hele kast (weet u nog: BB onder, HB boven) lekker gevuld met bijen (en eitjes, en larven, en gesloten broed) en voer (honing).

172

Op de kastkaart staat dan o.a. te lezen: "HR1+10 = O; HR5+6 = 1/2 V", wat wil zeggen dat op die datum de honingramen 1 en 10 oogstbaar waren en dat de dan middelste ramen half vol met honing zaten.

Zo gaat dat dan iedere keer wanneer je 'in de kast' moet zijn: volle honingraampjes naar de buitenkant, halfvolle raampjes naar het midden.

Is de honingbak helemaal gevuld? Is het nog vroeg (in het jaar)? Lege honingbak ertussen! Later wordt het tijd om echt te gaan oogsten!

Dat is meestal zo tegen onze vakantietijd, begin juni (dat is althans het streven!).

Op de werktafel achter in mijn stal staat dan een reserve honingbak met lege ramen. Nu is het makkelijk geworden: volle honingramen uit de kasten in de reservebak, lege honingramen uit de reservebak en in de kast. Zorg er wel voor dat die bak op de werktafel goed kan worden afgesloten, want anders, voor dat je het weet, hebben die bijen al je honing weer teruggep...!

Overigens: voor dat afsluiten heb ik plankjes triplex, van de zelfde grootte als een bak. Plankje triplex onder en bovenop de bak, riem eromheen en er kan geen bij meer bij. Dat triplex is ook ideaal om bijenbakken te vervoeren en op te slaan, dus heb ik veel van die plankjes!

Begin juni staan er zo twee tot drie bakken op de werktafel met daarin volle honingramen. Is dat veel of weinig? Stel dat op een tweezijdig (3/4)-gevuuld honingraampje ruim twee potjes honing zit, dan is mijn totale oogst zowat 60 potjes.

Dat is dan de oogst van drie, in het voorjaar verenigde, 'productie' volken, uit de stadstuintjes in de omgeving. Ik reis niet (luie imker) en erg commercieel ben ik ook al niet, dus 'verkoop' is geen

optie. Honing opeten doen we wel (kinderen, kleinkinderen en wijzelf) en bovendien geef ik vaak eens een potje honing weg.

Anders gezegd: bijna 60 potjes voorjaars-honing is meer dan genoeg voor mij.

Hoe komt dat spul dan in potjes? Slingeren natuurlijk! Al die volle honingraampjes gaan mee naar huis. Na de vakantie wordt er geslingerd. De slinger, zo'n duur ding, hebben een collega-imker uit Uithoorn en ik samen gekocht. Dat apparaat gaat in het seizoen regelmatig heen en weer tussen Uithoorn en Mijdrecht en dat werkt uitstekend.

Het ontzegelen van de raampjes is altijd weer een

heel werk (kleverig, kromme rug, duurt lang), maar uiteindelijk komt alle honing via snijkraan en dubbele zeef in het aftapvat. Twee weken laten staan, schuimscheppen en enten. Met 'enten' bedoel ik, dat ik een potje honing van vorig jaar, of een potje Mellona van AH(!) door deze honing roer. Dat geeft dan een welliswaar wat stijve honing, maar wel een met een heel fijne structuur (kleine kristallen, is goed smeerbaar). Tenslotte gaat alles vanuit het aftapvat in potjes (uitkoken!), etiket erop (productcode Wsv00 = Wilnis, Voorjaar 2000) en klaar is Frans.

Mooi, die volle potjes!

Mierenzuur in de strijd tegen de varroamijt

Een Duitse boswachter wist hoe vogels soms mierennesten verstoren om zich door de veront-ruste mieren te laten besproeien met mierenzuur. Daarmee ontdoen ze zich van ongewenste gasten als mijten en luizen. Zo kwam de boswachter aan zijn idee om mierenzuur in te zetten als bestrijdings-middel voor de varroamijt. Er is sindsdien veel onderzoek gedaan en een methode om mierenzuur in te zetten met een gegarandeerd bestrijdings- resultaat is nog niet gevonden. Er zijn wel goede resultaten mee te bereiken. In dit artikel stel ik een aantal zaken aan de orde zoals die in de Duitse imkervakbladen te vinden zijn. Voor de goede orde zij hier vermeld dat mierenzuur in Nederland niet als diergeneesmiddel is toegelaten.

Mierenzuur en de gevaren

Mierenzuur is een stof die van nature op veel plaatsen in ons milieu en in ons voedsel voorkomt. Ook in honing kunnen we mierenzuur vinden. Het gaat dan om zulke geringe hoeveelheden dat ze geheel onschadelijk zijn. Als mierenzuur wordt ingezet als bestrijdingsmiddel is de concentratie zo hoog dat het een gevaarlijk bijtend zuur is. Contact met huid, ogen en longen kan zeer schadelijk zijn. Daarom is het zaak om een veiligheidsbril en beschermende kleding te dragen en inademing van de damp te vermijden.

- werk nooit alleen
- draag een veiligheidsbril
- gebruik zuurvaste handschoenen
- werk met lange mouwen
- bij huidcontact onmiddellijk afspoelen met veel water
- werk in de open lucht
- zet de fles nooit in de zon

Wanneer mierenzuur inzetten?

Dat is afhankelijk van de grootte van de mijten-populatie in het bijenvolk. Als er veel mijten zijn en de behandeling geen uitstel lijdt, dan kan mierenzuur direct na de honingooft worden ingezet. Niet eerder, want de aanwezige honingvoorraden nemen gemakkelijk mierenzuur op en worden daarmee voor menselijke consumptie ongenietbaar. Zijn er weinig mijten dan kan de behandeling naar een later tijdstip verschoven worden.

Hoe is mierenzuur toe te passen?

Mierenzuur wordt ingezet door het in de bijenwoning te laten verdampen. In grote lijnen zijn er dan twee mogelijkheden: de schokbehandeling met een kort-durende hevige verdamping en de langdurige behan-deling met een constante verdamping gedurende lange tijd.

De schokbehandeling kan men inzetten als men na de zomeroogst het bijenvolk snel wil ontdoen van een grote hoeveelheid mijten.

De langdurige mierenzuurbehandeling is heel geschikt om later in het jaar zo veel mogelijk mijten uit het bijenvolk te verwijderen.

Schokbehandeling met mierenzuur en sponsdoek

Men kan een bijenvolk behandelen als het moergoed is, broed heeft, op een of twee bakken staat (bij 3 is de werking onvoldoende) en een voorraad voer heeft van minstens 5 kg (3 - 4 ramen). De buitentempera-tuur moet tussen 15 en 25°C zijn. Onder 15°C werkt het zuur nauwelijks, boven 25°C 's avonds behandelen.

Men heeft nodig: een keukensponsdoek, mierenzuur 60% en een injectienaald. De sponsdoek 18 x 18 cm of 25 x 15 cm, ca. 5 mm dik is in de supermarkt te koop. Bij dunnere materialen zoals bierviltjes, verdampt het mierenzuur te snel en dat kan schadelijk zijn voor de bijen. Een injectienaald (uit de apotheek) van voldoende inhoud om de sponsdoek van mierenzuur te voorzien.

De bestrijding kan van boven of van onder worden toegepast. De keuze hangt af van de plaats van het broednest. Mierenzuur werkt het best als het zo dicht mogelijk bij het broednest wordt toegepast. Als het broed zich in de bovenbak bevindt, kan men beter van boven behandelen. Zit het broed in de onderbak dan is een behandeling van onder aan te bevelen. Bij meerdere toepassingen is een wisseling tussen boven en onder aan te bevelen. De behandeling kan met tussenpozen van 5 - 10 dagen herhaald worden.

Sponsdoekbehandeling van boven

De sponsdoek moet de bezette straten bedekken. Bij behandeling van boven 2 ml mierenzuur van 60% per raam (broedkamerformaat). Bij volken op 20 ramen is dat 2 x 20 = 40 ml.

Het vlieggat zo mogelijk over de gehele breedte open, vooral bij goed geïsoleerde kasten (kunststof). Observeer het volk, vooral als het op één bak staat. Bij grote onrust behandeling afbreken.

Sponsdoekbehandeling van onder

Bij behandeling van onder moet men of wat hoger doseren of de concentratie wat verhogen. Omdat de buitentemperatuur en de diverse bodemconstructies de verdamping sterker beïnvloeden dan bij behandeling van boven, moet men de optimale concentratie uitproberen. Als vuistregel geldt: 3 ml mierenzuur van 60% per raam (broedkamermaat). Het vlieggat over de gehele breedte open.

Toelichting

174 Bij behandeling van boven wordt de sponsdoek binnen een paar dagen vastgekit of weggeknagd. Hij moet daarom door een kunststofrooster beschermd worden of na 2 dagen weggehaald. Hoe vaak en in welke afstand moet men behandelen is afhankelijk van de besmettingsgraad en van verdere bestrijdingsmaatregelen. Een of twee behandelingen moeten in elk geval genoeg zijn. Het aantal mijten op de onderlegger geeft de imker hiervoor aanwijzingen.

De buitentemperatuur beïnvloedt de verdamping van het mierenzuur: Bij te lage temperaturen werkt ze niet voldoende, bij te hoge temperaturen kan er versneld schade aan het bijenvolk ontstaan. Om het laatste te vermijden wordt vaak een boventemperatuurgrens van 25°C aangegeven; ik (Gerhard Liebig) heb zelf in elk geval bij talrijke behandelingen bij temperaturen van 30°C geen problemen gehad. Ook hier moet de imker ervaring opdoen door de volken na de behandeling te observeren en bij problemen de behandeling af te breken. Bij temperaturen van beneden de 15°C werkt het mierenzuur alleen maar onvoldoende; bij behandeling van onder (niet van boven!) moet dan mierenzuur van 85% (1,5 - 2 ml per raam) worden gebruikt.

Schade aan het volk

Schade aan het broed laat zich nooit helemaal uitsluiten, vooral de bijen die net uitlopen en nog zeer gevoelig zijn worden vaak beschadigd. Deze verliezen worden door een sterker broeden na de behandeling opgeheven en heeft geen meetbare effecten op de overwintering. Verliezen aan koninginnen zijn naar mijn (Gerhard Liebig) huidige ervaringen (meer dan 100 volken gedurende de laatste 10 jaar) een uitzondering.

Bestrijding in de herfst

Vooral imkers die voor het eerst mierenzuur gebruikt hebben moeten bij minstens een paar volken het behandelingsresultaat controleren. Als het aantal mijten dat op de onderlegger valt zo groot is dat er laat in het jaar nog een bestrijding moet worden uitgevoerd, is de maand september daarvoor heel geschikt. Het mijten aantal in de bijenvolken kan te hoog zijn door een ontoereikende uitwerking van een bestrijding met darrenraten of een onvoldoende resultaat van een schokbehandeling met mierenzuur in de zomer. Ook het inslepen van mijten uit zwaar besmette volken in de omgeving is een oorzaak (roverij). Een langdurige behandeling met mierenzuur kan dan worden toegepast.

Een te hoog aantal mijten

Te hoog is een relatief begrip. Of een bepaald aantal mijten te hoog is, is sterk afhankelijk van de gezondheid van een bijenvolk. Hoe minder mijten, hoe beter. Maar een bestrijding uitvoeren is niet altijd mogelijk en dan kan de imker er alleen maar het beste van hopen. Tijdens het actieve seizoen moet men de gemiddelde mijtenval per dag vermenigvuldigen met 300. Dat zou dan het aantal mijten geven dat zich in het volk bevindt. Wie mijten telt voor en na een bestrijding zal ervaren dat men werkt met grove schattingen. Als er in oktober, na een bestrijding met mierenzuur in september, gemiddeld één mijt per dag valt, moet men in het voorjaar darrenraat inzetten. Bij meer dan 3 mijten per dag zou het volk zich in de gevarezone bevinden.

De Nassenheider Verdünster

De Nassenheider Verdünster is het meest geschikte apparaat voor een langdurige behandeling in het naseizoen. Hij is zo geconstrueerd dat er een gelijkmatige verdamping wordt bereikt. Een tweede voordeel van deze verdamper is dat de verdamping geleidelijk op gang komt. Het bijenvolk krijgt de gelegenheid eraan te wennen. In het volgende nummer mag u een uitgebreide beschrijving van deze verdamper verwachten.

Gebruikte literatuur

Varroatose-Bekämpfungskonzept für Baden-Württemberg: ADIZ 5/98 p.21, 7/98 p. IV, 8/98 p. IV, 12/98 p. IV.
Verwirrende Vielfalt, Beurteilung von Ameisensäure Applikatoren door Gerhard Liebig, Deutsches Bienenjournal, 2/98 p. 6.
Schweiz. Bienenzeitung 10/99 p. 563.

Eén van de vele prachtige kloskorven in een bijenteelt museum in Kačina in Tsjechië. Foto Baldi Dekker, Oostwoud

Snelle reacties

Regelmatig ontvangen we reacties van lezers op een artikel in *Bijen*. In principe wordt zo'n reactie dan zo snel mogelijk in *Bijen* geplaatst, mits natuurlijk de inhoud van de reactie van algemeen belang is. Helaas lukt het meestal niet om de reactie in het eerst volgende nummer van *Bijen* te plaatsen. Dat is jammer. Het heeft alles te maken met de wijze waarop *Bijen* wordt samengesteld. Om toch enigzins aan de behoefte van een snelle reactie tegemoet te komen bieden we de lezer de volgende mogelijkheid aan. Reacties van maximaal 250 woorden worden, na beoordeling door de redactie, in het eerst volgende nummer in *Bijen* opgenomen mits ze vóór de 25ste van de maand bij de redactie zijn. Reacties die niet aan deze criteria voldoen kunnen we helaas pas in het volgende nummer opnemen. Dus een reactie op een artikel gelezen in het juni-nummer moet vóór 25 juni ontvangen zijn voor plaatsing in het juli/augustus nummer. We wachten op veel reacties.

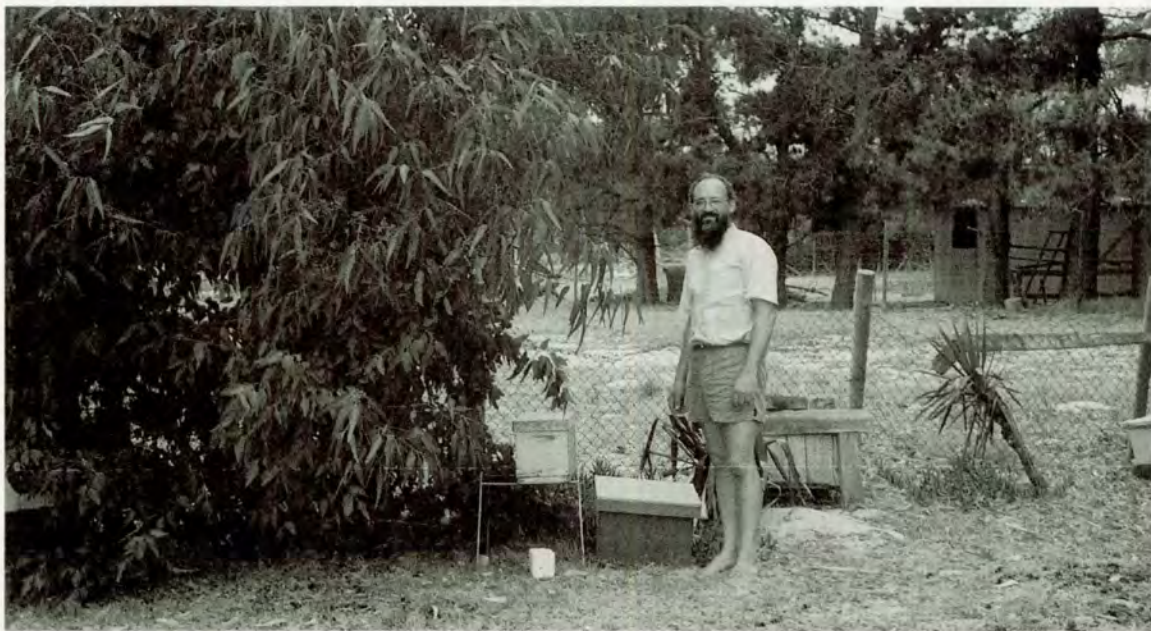
Marleen Boerjan

Zuid-Afrika

Het reisverslag van Jan J. Speelziek over Zuid-Afrika (*Bijen* 9(2): 42-43) was heel interessant. Ook ik ben net terug uit Zuid-Afrika en heb het geluk meer insider te

zijn. Zuid-Afrika heeft een zeer levendige Federasie van Bijboere verenigings verdeeld over heel Zuid-Afrika. Er worden ook cursussen gegeven en de kennis van het imkeren staat zeker op een hoog niveau, hoewel zij weer met andere problemen te maken hebben dan wij. Ik ben op bezoek geweest bij Robert Post (zie foto) een beroepsimker in de Kaap. Ik werd heel gastvrij ontvangen en we hebben een hele middag over bijen gepraat. Problemen zijn: ten eerste het klimaat. Dit kan variëren met gunstig tot heet en droog weer. Ook zijn er meer vijanden voor de bijen, o.a. de Europese Bee-eater. Die plukt de bijen gewoon van de bloemen en uit de lucht. Dan is er de doodskopvlinder. Die dringt de bijenkast binnen, imiteert het geluid van 2 vechtende koninginnen, de bijen blijven doodstil en de doodskopvlinder heeft vrij spel. Er zijn ook 3 soorten wespen, deze drukken de bijen dood en zuigen de honing op. Robert imkert met de *Apis Mellifera Capensis*.

Er staat ook een *Scutellata*-volk (killer bee) bij hem thuis. Dit volk heeft geen overlevingskansen bij de *Capensis*-bijen. De *Capensis*-bijen hebben een veel sterker feromoon dan de *Scutellata*-bijen en zodra een *Capensis*-bij hun volk binnenkomt wordt de eigen koningin verstoten. Daar de *Capensis*-volken geen koningin hebben, maar de werkbijen eitjes leggen en de uitgekomen eitjes ook weer eierlegend zijn, verdwijnt het gehele *Scutellata*-volk. De hoofddracht is de eucalyptus. De honing hiervan

Robert Post bij een bijenkast en eucalyptusboom (doet 3 jaar over de bloei).

wordt geogst in de warme droge zomer (decembermaart). Deze is dan dik. Januari t/m april is het honingseizoen. De bestuiving van pruimen, peren en appels is van augustus tot november. Maar deze dracht levert geen honing, omdat het te warm is. Hier heb ik nog een herkenbaar stukje uit hun bijenblad overgenomen:

Soos u miskien weet is sogenaamde vuil suiker maar dees dae 'n bietjie moeilik om in die hande te krij. Hans K. het vir ons reelings getref dat suiker vanaf 'n vervoermatskappy afgehaal kan word na vooraf ooreengekom is. Hierdie reelings en die betaling moet almal met Hans gemaak word. Die sper datum vir u bestellings is 15 June. Daar sal blykbaar weer in November bestel word.

Het e-mail adres van Robert Post is: busybeeapiaries@hotmail.com.za en van de Chairman, Mr. E.N.Lear: leare@ae.aeci.co.za. Misschien is het wel aardig als er enig contact gelegd is voor de Apimondia in Durban plaatsvindt.

Elly van Zwet, Alkmaar

Observatiekast

Vanaf het moment dat ik bijen hou, wilde ik al een observatiekast: niet een platte kast met deurtjes voor het glas, waarachter twee raten boven elkaar zitten, maar een soort aquarium met gasbodem en houten deksel, waarin de bijen een mooi bolrond nest kunnen bouwen.

Er leken twee redenen om er niet aan te beginnen: het leek me te licht voor de bijen, en 's winters te koud. Bij navraag hier en daar en na raadplegen van de dikke Schotman, blijkt dit niet het geval te zijn: in de open lucht bouwen bijen weliswaar meestal beschut, maar in zo'n kast zal de lichtschiuwheden binnen een week over zijn. En wat de koude betreft: ook in een houten kast is de temperatuur op enkele centimeters afstand van de wintertros vrijwel gelijk aan de buitentemperatuur. De bijen hebben kunnen zelf de goede temperatuur te handhaven; dat blijkt wel uit het feit dat bij zware vorst de temperatuur, van buiten via de rand naar de kern van de tros, van bijvoorbeeld -20°C via +2°C, naar +15°C oploopt. En als er in januari/februari al een klein broednestje is, tot +36°C graden in de kern!

Schotman waarschuwt slechts voor directe felle zon en voor een tekort aan ventilatie, zowel 's zomers als 's winters. Hij beschrijft de grotere zachtmoedigheid van de bijen, de soms grotere oogsten (door langere

werkdagen?) maar vooral een grotere broedaanzet, minder winterschimmel op de raten, en een groter voedselverbruik in de winter.

Ik maakte de kast breed genoeg voor negen raten, met een onderlinge raatafstand van 35 mm hart-op-hart, in plaats van de in Engeland en Nederland gebruikelijke 38,5 mm. (Deze kleinere -natuurlijke- raatafstand geeft een betere warmtehuishouding en naar het schijnt een kortere popduur, wat varroa- verminderend werkt.) Bovenin de kast maakte ik losse driehoekige toplatjes met de punt naar beneden, zodat er geen kunstraatvoorbouw nodig is; daar bovenop een houten deksel voor de verdamping van het vocht; onderin een varroa-rooster met schuiflade; de rest is van glas met houten spijlen. Om deze toch wel wat kale en vreemde bijenkast aantrekkelijk te maken, heb ik het raam- en latwerk en de gasbodem met propolislak ingesmeerd. Deze heerlijk geurende kast heb ik toen beschut onder tegen het dak van de stal bevestigd.

En toen maar wachten op een zwerm! Deze kreeg ik uiteindelijk half juni. De volgende avond kiepte ik de niet al te grote zwerm in de kast, maar liet het vlieggenoot nog een dag dicht. De dag daarna hing de tros voor de helft aan de toplatjes, maar de rest liep als een trage stroop lusteloos uit naar beneden in de hoeken. In de bodemlaag zag ik dat de wasplaatjesproductie gestaakt was. In de schepkorf hadden ze weliswaar een klein raatje gebouwd, maar in de kast wilden ze niet bouwen. Toen er ook nog tientallen doden begonnen te vallen, besloot ik ze te gaan voeren, ook al waren de eerste drie dagen nog niet om en zou ik hiermee de kans vergroten op opnieuw zwermen. Maar als ik niets deed, was de zwerm mogelijk ten dode opgeschreven.

Een dag na het voeren had de tros zich gelukkig weer mooi compact gevormd, en was waarschijnlijk weer begonnen met bouwen. In de dichte tros kan je dat bouwen niet zien, maar in de schuifla glinsterden honderden verse wasplaatjes. (Als je ziet hoe lang het duurt voor één wasplaatje is uitgezweet, dan begrijp je niet dat ze er zoveel laten vallen!)

De vorige drie moeizame en verloren dagen niet meegerekend, noem ik dit de eerste dag.

1e dag: Hele dag invliegen van de bijen; gedurende enkele middaguren kruipen ze onrustig tegen het glas.

2e dag: Er wordt stuifmeel gehaald, de dode bijen worden opgeruimd. De onrust is over, al het

in-en uitgaande verkeer klimt georganiseerd langs de spijlen op en neer; in de kast zelf wordt niet gevlogen.

3e dag: De eerste witte schijven schemeren door de tros heen, een prachtig gezicht.

4e dag: Ik zie vier raten van minstens 10 cm doorsnee.

6e dag: Ze bouwen al op 8 à 9 raten.

12e dag: Ik zie eitjes tot op de buitenste raten, soms twee per cel: een ijverige koningin. Enkele eitjes worden opgegeten, de rest zie ik na enkele dagen in dikke larven veranderen. De raten zijn inmiddels al zo'n 25 cm doorsnee.

Zo ging het de prachtige zomer van 1999 verder, en is dit zachtvaardige volk in korte tijd flink uitgegroeid.

178

(Opm. red.: De aanvankelijke onrust van de zwerm in deze observatiekast heeft mogelijk te maken met het voortdurend 'in het licht' verkeren van de bijen, die normaal gewend zijn in het donker te werken.)

Ik kan het broed in alle fasen zien, het is zweten en kauwen en het bouwen van de raten. Ook is mooi zichtbaar hoe de bijen de dracht geordend naar binnen dragen, hoe ze in keurige rijen met grote klompen stuifmeel langs de houten spijlen naar boven klimmen en in verschillende kleuren opslaan. Ik kan

zien hoe de werksters op verschillende manieren dansen; de kwispel- en rondedans, en de schuddans. Ik zie hoe ze elkaar soms uitgebreid poetsen, vooral rond de vleugelinplant is een geliefde plek. Soms zie ik gevechten met een enkele binnendringende wesp in oktober. (En na een plaatje mierzuur zie ik slechts 5 varroamijten in de schuifla.)

Als tenslotte de winterrust langzaam intreedt, merk ik hoe zich langzaam maar zeker weer een tros begint te vormen; eerst nog onder aan de raten hangend, maar met de eerste koude nachten kruipen ze dichter tussen de raten. Hoe kouder het is, hoe stiller ze zitten, maar als je lang kijkt zie je regelmatig de bijen van de buitenkant naar binnen kruipen, en elkaar aflossen in de koudewacht.

Tot half februari zitten de bijen nog helemaal aan de voorkant van de kast; nu in maart is de tros wat groter aan het worden en verplaatst deze zich langzaam een klein beetje naar achteren. De eerste reinigingsvluchten hebben plaatsgevonden en er wordt alweer stuifmeel naar binnengebracht. Ik verwacht dat de bijen verder goed zullen uitwinteren.

Het komende seizoen zal weer veel nieuwe indrukken geven; het aanzetten van de doppen, het ontstaan van de zwermstemming... ik ben benieuwd.

Astrid Schoots, Zeist

DM 5000 beloning

Sedert een paar jaar worden in Duitsland vaak bijen gestolen. Complete bijenstanden, van 10 tot 20 volken, die staan opgesteld in het veld worden geroofd. In 1998 is daar een Hollandse vrachtwagen bij betrokken geweest. Deze had zich in de modder vastgereden. Toen de politie kwam verklaarde de chauffeur dat ze moest vervoeren voor een Zuid-Duitse imker. In 1999 is dit weer gebeurd. Onze oostelijke collega's zijn een beetje radeloos.

De totale waarde van de gestolen bijen bedraagt ongeveer DM 8000. Er is een beloning uitgelooft van DM 5000 voor degene die de tip geeft die tot opheldering van deze misdrijven leidt.

Twee imkers hebben hun kasten en ramen gebrandmerkt; de ene met het teken 'I.P.' en de andere met 'H.B.' of 'H.BREM'.

Mocht u een tip hebben, dan kunt u bellen met de Duitse politie: 0049228158111, of 004922541373; in Nederland: 0575515754.

Alle informatie wordt vertrouwelijk behandeld.

L.J. Jochems

Meer aandacht voor de water- en mineralenbehoefte van bijen

Noël Wijffels

Naar aanleiding van enkele artikelen in 'L'Abeille de France' en mijn eigen waarnemingen rond onze bijenstand, wil ik er voor pleiten meer aandacht en zorg te besteden aan de drinkplaats voor bijen. Tijdens de winter, op een zonnige dag, kunnen de bijen hun eerste reinigingsvlucht maken. Dat gebeurt al bij temperaturen onder 10°C. Bij goed ontwikkelde volken is dan een behoorlijke activiteit te bespeuren van vooral waterhaalsters, die water zoeken op zonnige plekken waar nat mos te vinden is of waar enigszins verontreinigd water, bijvoorbeeld van een afvoerputje, door de zon wordt opgewarmd. Dat bijen vaak bij afvalwater zitten heeft mij altijd verbaasd totdat ik las dat de Franse bijenhouders wordt geadviseerd een klein scheutje ammoniak in het drinkwater te doen. Elders is er sprake van, dat bijen heel vaak aangetroffen worden op likstenen van het vee. De bijen zouden hier in hun behoefte aan mineralen voorzien. Ammoniak en mineralen doen mij te samen denken aan mineralisatie van organische stof of wel aan rotting. De veronderstelling die daaruit ontstaat is dat bijen wellicht rottend organisch materiaal zoeken en ruiken via de ammoniak en zo een drinkplaats vinden, rijk aan mineralen. Van een aantal drachtplanten is bekend dat zij weinig mineralen bieden. Bij grote monoculturen kan dat de bijen voor een probleem stellen. Zo zou de zonnebloem een gebrek aan voldoende voedingsstoffen kunnen opleveren en wordt geadviseerd bij zonnebloemen andere drachtplanten te zaaien. De behoefte aan water begint te stijgen met de aanwas van het broed. Bij een droge noord-oosten wind zal de nectar enigszins indrogen, zodat de waterhaalsters weer actiever worden. Een vergrote activiteit bij de drinkplaats is natuurlijk ook waar te nemen in een drachtarme periode. Goede observatie van de drinkplaats kan dan heel wat aanwijzingen opleveren over de dracht, de luchtvochtigheid en de temperatuur. Het verdient dan ook aanbeveling een watervoorziening aan te leggen, uit de wind, in de zon en afgeschermd voor invallend vuil. Er moet voorts aan gedacht worden dat lauw water veel vlugger wordt opgenomen. De voorkeur zou moeten uitgaan naar een systeem waarin water lauw blijft: een fles of vat dan langzaam leegloopt op een plankje met groeven in de

volle zon of in een brede ondiepe bak met stukken steen en een glasplaat er boven. De drinkplaats moet in de buurt van de kasten staan, voor het grootste rendement. Ten slotte moet bij het water een scheutje ammoniak en wat mest gevoegd worden. Om nu mijn eerder genoemde veronderstelling te toetsen wil ik twee drinkplaatsen maken, allebei hetzelfde van opbouw maar bij de een gewoon leidingwater en bij de ander een toevoeging van ammoniak en mest. Mag ik de lezer uitnodigen eenzelfde soort opstelling te maken en mij de resultaten te berichten. In een later stadium zouden we dan nog een onderscheid maken met ammoniak zonder mest en mest zonder ammoniak.

Eenvoudige bijenkroeg in een beschut hoekje. Een lapje donker katoen over drijvend materiaal. Het katoen zuigt een beperkte hoeveelheid water op. De zon warmt het op en de bijen lopen minder risico te verkleumen bij het opnemen van het koude water. Foto: M.J. van Iersel.

advertentie

DE IMMENHOF

Alle bijenteeltmaterialen voor de moderne imker

Aanbieding:
vuren Spaarkast **f 190,00 per stuk**
5 stuks à **f 170,00 per stuk**

Geopend: Zaterdag van 8.00 - 12.00 uur en na telefonische afspraak. Harremaatweg 36, 3781 NJ Voorthuizen, 0342-472837 / 0653182006
E-mail: de-immenhof@hetnet.nl

Bijenteeltmuseum Kalmthout

Jan J. Speelziek

Tijdens een recente rondrit in het Belgisch-Nederlands grensgebied, ongeveer 15 km bezuiden Roosendaal, arriveerden mijn echtgenote en ik in het mooie dorpje Kalmthout. Tot onze niet geringe verbazing ontdekten we daar een bordje, dat verwees naar het 'Bijenteeltmuseum'. Op die plek aangekomen, zagen we een nagenoeg splinternieuw, modern gebouwencomplex, waarin een uniek 'Natuureducatief Centrum' en een uitstekend verzorgd 'Bijenteeltmuseum' was gehuisvest. Bij de ingang van het museum prijkte een blauw bord met de 12 EG-sterren: 'Dit project is tot stand gekomen met EG-subsidies uit het Interreg-programma voor het Benelux middengebied'. Mijn vrouw, Vlaamse van afkomst, merkte op dat de Belgische imkers op het terrein van PR toch maar een aardige voorsprong hadden, waarop ik antwoordde, geen wonder, die zitten nu eenmaal dicht bij het vuur (Brussel). Overigens, als troost, de toegekende subsidie voor het 'Benelux Middengebied', betreft ook een beetje Nederland.

Alleen het Natuureducatief Centrum was geopend, maar gelukkig, de dame die bij de ingang van het Bijenteeltmuseum zat, was zo aardig ons tot 'de bijen' toe te laten. Zonder er een lang verhaal van te maken moet gezegd worden dat de Belgen daar een fantastisch mooi museum hebben neergezet, waarin alle aspecten van het bijenleven te zien waren, zoals de wereld van insecten en bijen, de biologie van de bij, flora met nectarbronnen, bijenwoningen vroeger en nu. Het werk van de imker, honing, stuifmeel en was oogsten, de vijanden van de bij en het werken met bijen. Een en ander werd met behulp van diverse audio-visuele middelen toegelicht. Zeer de moeite van een bezoek waard (ook voor groepen) en eerlijk gezegd, helaas bezitten wij nog niet zo'n fraai bijenteeltmuseum. Het Natuureducatieve Centrum hebben we natuurlijk ook bezocht, evenzeer alleszins een bezoek waard. Naast de grote parkeerplaats aldaar bevindt zich 'De Heihoeve', een Taverne-restaurant, waar we voortreffelijk hebben gegeten. De eigenaar adviseerde ons juist aan de andere zijde van de weg een bezoek te brengen aan de Kalmthoutse Heide. Afkomstig van de Veluwe had ik eerlijk gezegd niet zulke hoge verwachtingen. Daarin heb ik me echter vergist. Het grenspark De Zoom, zoals de officiële naam luidt, is 40 km² groot en mag zich met recht een reservaat noemen. We hadden voor een uitvoerig bezoek helaas niet voldoende tijd dus namen we ons voor om tijdens de aanstaande heidebloei

speciaal voor dit reservaat nogmaals terug te keren. Omdat zich in Kalmthout eveneens het bekende 'Suske- en Wiskemuseum' bevindt nemen we dan ook onze kleinkinderen mee.

Het Museum open: in de Paas- en zomervakantie elke dag van 10.00-17.00 uur. April, mei, juni, september en oktober: zaterdag en zondag 10.00-17.00 uur 's maandags gesloten.

'Midden Veluwe' honderd jaar

Dit jaar werd herdacht dat bovengenoemde vereniging in het jaar 1900 het levenslicht aanschouwde. Het eeuwfeest werd op 15 april jl. te Emst gevierd in de natuurlijke omgeving van het recreatiepark de forellenkwekerij 't Smaller'. Het hoofdbestuurslid Jos Plaizier bracht de bijzondere gelukwensen over van de VBBN, waarbij hij de voorzitter van de jubilerende vereniging een eigentijds geschenk aanbood, nadien sprak de waarnemend burgemeester van de gemeente Epe.

Kenmerkend was het, dat deze vereniging in 1900 startte met uitsluitend korfimmers, terwijl de huidige leden hoofdzakelijk imkeren met kasten, hetgeen als een grote vooruitgang moet worden aangemerkt. Anderzijds zijn de drachtgebieden in deze regio helaas sterk afgenomen, waarbij gedacht wordt aan de heide, boekweit en korenbloemen. Verder eist ook hier de aanleg van wegen en bebouwing zijn tol. Omdat de bijenkorf een meer natuurlijke bijenwoning is en in de nostalgie van deze omgeving voortleeft, werd in het middagprogramma door Jan Speelziek de film vertoond 'De traditionele korfimmerij in de heidegebieden van Noord-Duitsland', waarin de beroemde beroepsimkers Klindworth jr. & sr. een hoofdrol vervulden. Hij sprak de begeleidende tekst in het Nederlands.

Alle aanwezigen ontvingen na afloop een pakkende folder over dit eeuwfeest met een oproep om eens na te denken over deze moderne natuurhobby.

Resistentie tegen Terramycin

Hayo Velthuis, Universiteit Utrecht, Faculteit Biologie

In april was ik op de Second International Conference on Africanized Honey Bees and BeeMites, georganiseerd door dr. Eric Erickson en Prof. Robert Page. Op deze conferentie meldde dr. Christine Peng, dat zij resistentie had aangetroffen bij *Paenibacillus* larvæ, de bacterie die het Amerikaans Vuilbroed veroorzaakt, tegen het antibioticum Terramycin (oxytetracycline). De door haar geïsoleerde bacteriestam,

Assistent-imker gezocht

Kuiter Therondels

Wij zijn een Nederlandse familie, die nu 3 jaar een kleine boerderij runt in het zuiden van Frankrijk. Ons land telt 36 ha met veel kastanjabossen, waar een bevriende imker zijn bijenkasten heeft staan. Om deze imker gaat het. Hij is 40 jaar oud, heeft een eenmans bedrijf in apicultuur en zit dringend verlegen om hulp. Hij heeft zijn bijenkasten in verschillende departementen (bijelkaar zeker 250 km²) staan om zo veel mogelijk verschillende soortenhoning te verkrijgen. Behalve de honing (ca. 400 kasten met bijenvolken) verkoopt hij ook de stuifmeelpollen.

Nu weten wij dat deze imker al geruime tijd op zoek is naar hulp voor het komende zomerseizoen, iets, wat hij hier in Frankrijk maar niet voor elkaar krijgt! Zijn vraag is: is er misschien een Nederlandse jongen of man, die vanaf mei minimaal twee maanden vrijwillig wil meewerken als assistent-imker? Het is

een unieke kans om te werken in een werkelijk adembenemende omgeving.

Wat wordt geboden?

Volledige kost en inwoning, je hebt een eigen appartementje op een prachtige maar erg afgelegen bergtop, waar de imker samen met zijn vrouw woont, in de Haut Languedoc (Zuid-Frankrijk). Eventueel een kleine vergoeding (in overleg).

Wat wordt er gevraagd?

Iemand van het mannelijk geslacht vanwege het vaak moeten slepen van de zware bijenkasten in bergachtig gebied. Iemand die **niet** allergisch is voor bijensteken! Iemand die de Franse taal vrij redelijk beheerst, anders wordt communiceren wel erg moeilijk. Heb je interesse, maar wil je eerst nog wat meer weten, dan kun je ons altijd bellen, voor we je in contact brengen met de imker zelf. Ons telefoonnummer is 0033.467971898.

afkomstig uit de staten Minnesota en Californië, was bestand tegen een dertigmaal sterkere dosis van het antibioticum. Dit betekent dat het einde in zicht komt van deze wijze van bestrijding van Amerikaans vuilbroed.

In Nederland is gebruik van dit middel ter bestrijding van Amerikaans vuilbroed niet toegestaan. Wel echter in landen om ons heen. Imkers die koninginnen importeren konden daarom bijenmateriaal ontvangen dat door middel van Terramycin vrijgemaakt was van Amerikaans vuilbroed. Vanaf nu dienen we er rekening mee te houden dat deze behandeling niet langer voldoende kan zijn en dat geïmporteerde koninginnen dragers kunnen zijn van resistente vormen van de bacterie.

Medewerking gevraagd

Elly van Zwet

Voor de cursus bijenteeltleraar gaan Peter Groot en ik een artikel schrijven voor Bijen over het onderwerp: inwinteren. Nu zouden wij in eerste instantie aan alle imkers willen vragen om ons te e-mailen of te schrijven hoe u dit doet en wanneer u ermee begint en welke voeding u het beste lijkt. Wij gaan dan aan de hand van de binnengekomen informatie inventariseren en ons verhaal erover er aan aanpassen. Alvast bedankt voor uw medewerking. Graag zo spoedig mogelijk bericht sturen naar: e.van.zwet@hetnet.nl of Vleeshouwerstraat 7, 1825 GG Alkmaar.

advertentie

00 - BUCKFASTKONINGINNEN

Reintelt Buckfastkoninginnen uit de beste geselecteerde teeltlijnen geleverd met afstammingsbewijs voor echtheid. Geselecteerd op zwermtraagheid, zachtaardigheid, raamvastheid en hoge honingopbrengst. Nu ook geselecteerd op nosemaresistentie. Alle koninginnen en begeleidbijen met gezondheidscertificaat. Vrij van vulbroed en varroa.

Leveringen tot 1.10. 2000

Eiland-gepaarde koningin: 120 NLG

- verz. inbegrepen.

Stand-gepaarde koningin: 60 NLG

- verz. inbegrepen.

BUCKFAST DENMARK

Keld Brandstrup

Reerslevvej 42,

DK-4291 Ruds Vedby

Denmark

☎ 00 45 58 26 18 10

fax 00 45 58 26 18 40

E-mail: buckfast@internet.dk

Bel, fax of schrijf voor gratis Info-brochure

Koningin Bee

'Majesteit!' riep een bijenstemmetje.

'Majesteit, wordt wakker!'

'Wat is er?' vroeg koningin Bee slaperig. De bijen zaten de hele winter al in de korf. Heel dicht op elkaar, dag en nacht, zodat ze lekker warm bleven. Bee zal helemaal in het midden met haar kinderen, kroonprinses Bibi en prins Baltasar.

'De zon schijnt! Het is lente!' riep het bijtje.

Alle bijen begonnen opgewonden te zoemen.

'Mogen we naar buiten?' riepen Bibi en Baltasar.

'Wacht even!' Koningin Bee zette haar kroon recht.

'Wij gaan eerst kijken of het wel veilig is. Jullie kennen toch het verhaal van je oma wel?'

182

'Dat heb je al honderd keer verteld!' zei Bibi. 'Ga nou maar!'

Bee kroop naar de uitgang van de korf. Ze voelde de warme zon op haar lijf, en ze zag bloemen en bloesems. Ze snoof diep de lucht op, die naar kruiden rook. Toen liep ze statig terug. De bijen staarden haar aan. Niemand durfde iets te zeggen. Bibi hield haar mond. 'Lief bijenvolk,' zei Bee. 'Wij verklaren hierbij de lente voor geopend'

De bijen riepen allemaal tegelijk: ZOEM!

Dit zijn de eerste regels uit 'Koningin Bee', een aardig boekje, geschreven door Trude de Jong, met veel leuke tekeningen van Georgine Overwater. In het boekje staat het leven en werk gedurende één seizoen van koningin Bee centraal. Koningin Bee regeert het volk, legt eieren en zorgt er voor dat de imker tevreden is.

Het verhaal loopt als het ware door het seizoen van een bijenvolk, ook de imker komt er in voor: Gerrit de bijenhouder scheidt de bijenzerm die als een baard aan de kin van zijn vriendin hangt.

Het is een aardig verhaal maar het is niet geschikt om kinderen kennis te laten maken met het leven van een bijenvolk en het werk van de imker. De koningin en de bijen gedragen zich soms als bij en soms ook als mens. Koningin Bee leest zelfs de troonrede voor. Er staan ook onjuistheden in: de koningin zit echt niet op een tak te kijken hoe haar onderdanen honing uit de bloemen verzamelen. Voor de imker is deze informatie misschien storend maar voor kinderen is het een leuk boekje dat, door de korte zinnen, vlot leest. Een aardig verjaardagscadeautje dus.

Het boekje is te koop bij Het Bijenhuis te Wageningen voor de prijs van f 24,90 (excl. verzendkosten).

Angelloze bijen

Hun biologie en de organisatie van het foerageergedrag

Voor me ligt een eenvoudig, maar bijzonder fraai boekje geschreven door J.C. (Koos) Biermeijer. De auteur heeft van de nood een deugd gemaakt: zijn proefschrift was pas volledig als er een Nederlandse samenvatting, voor vrienden en familieleden, in opgenomen was. Door de samenvatting als een apart boekje uit te geven worden de resultaten van het wetenschappelijk onderzoek toegankelijk voor iedereen die geïnteresseerd is in bijen, de angelloze bij in het bijzonder. Angelloze bijen hebben geen angel en ze behoren tot een aparte groep, de Meliponinae van de familie van de honingbijachtigen, de Apidae. De angelloze bijen komen voor in de tropische delen van Amerika, Afrika, Azië en Australië. De angelloze bijen leven in goed georganiseerde kolonies, vergelijkbaar met onze honingbij. Een opvallend verschil met onze honingbij is de opbouw van het nest. Het volk van de angelloze bijen leeft als

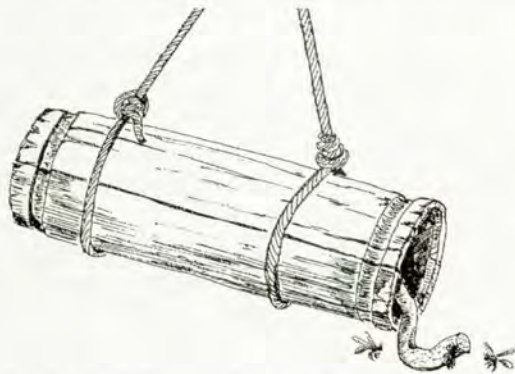

Nest van de angelloze bij *Melipona beecheii* in een boomstam (onder) en raat van de honingbij *Apis mellifera* (boven). A: voedselpot, B: broeddraten, C: involucrum, 1: werksterbroedcel, 2: koninginnencel, 3: darrenbroedcel.

het ware in twee kamers. In de ene ruimte zitten de broedcellen en in de andere staan de potten waarin de nectar samen met het stuifmeel wordt opgeslagen. Veel aandacht wordt besteed aan het foerageergedrag van de verschillende soorten angelloze bijen, dat is logisch want dat was nu juist het onderwerp van het onderzoek van de auteur. Maar er is ook een hoofdstuk gewijd aan de relatie van de angelloze bijen met het milieu en de mens. De laatste is een bedreiging omdat de import van de angeldragende honingbij in met name Latijns Amerika de inlandse angelloze dreigt te verdringen.

Kortom voor mij ligt een uniek Nederlandstalig boekje dat vele imkers met genoeg zullen lezen. Het is bijzonder aantrekkelijk geworden door een goede opmaak en mooi getekende illustraties.

Het boekje is te koop bij Het Bijenhuis te Wageningen voor de prijs van f 19,50 (excl. verzendkosten).

Het nest van de *Tetragonisca angustula* met de typische uitgang van was. De bijen die met hun kop naar de uitgang zweven, bewaken de kolonie.

Op 7 maart 2000 overleed op 66-jarige leeftijd ten gevolge van een ongeval ons zeer gewaardeerd lid en collega imker

JAN ADRIAANSEN

Jan was een enthousiast imker die deze hobby na zijn pensionering weer in volle omvang had opgepakt. Jan was een verenigingsmens en stond altijd voor iedereen klaar. De verenigingsstand in Hilvarenbeek hield hij bij en zonodig verzorgde hij het klein onderhoud. De stand zag er altijd prima uit. Jan was een trouwe bezoeker van onze verenigingsvergaderingen. Hij was een beminnelijk mens waar iedereen graag mee van doen had. Jan we zullen je missen. Wij wensen zijn vrouw Annie en de kinderen veel sterkte toe bij dit grote verlies.

Bestuur en leden
St. Ambrosius Goirle - Hilvarenbeek.

Op 23 april jl. is op 95-jarige leeftijd geheel onverwacht overleden ons zeer gewaardeerde lid

G.H. BAKKER

Samen met zijn vrouw kon hij tot op zeer hoge leeftijd genieten van het imkeren. Vele verhalen over het bijhouden en het reizen met bijen hebben we van hem kunnen horen. Meer dan 50 jaren was hij lid van onze vereniging, waarin hij zeer lange tijd een bestuursfunctie heeft bekleed. De bijzondere band die hij met bijen had, heeft hij kunnen doorgeven aan zijn kinderen. Hij was een trouw lid van onze vereniging en wij zullen hem missen.

Wij wensen zijn vrouw, kinderen, kleinkinderen en achterkleinkinderen veel sterkte toe dit verlies te dragen.

Bestuur en leden
VBBN subvereniging Bathmen

Op 19 april j.l. overleed plotseling onze imkervriend

AB SNIJDER

Hij was pas 63 jaar en nog vol plannen voor de toekomst. Ondanks het trieste feit, dat twee jaar geleden zijn echtgenote Henny door een verkeersongeval om het leven kwam, bleef Ab wat hij altijd was geweest: vriendelijk, behulpzaam en opgewekt. Maar natuurlijk was er het stille verdriet, al sprak hij er niet over.

Hoewel Ab pas laat begon met imkeren, hij leerde het niet van zijn vader maar van zijn zoon!, was hij ook bestuurlijk actief: 10 jaar voorzitter en sinds enkele maanden weer bestuurslid van subvereniging Ede en tegelijkertijd bestuurslid van subvereniging 'De Korenbloem' Renkum/Oosterbeek e.o. Bovendien was hij rondleider in de expositie van het Bijenhuis en keurde hij de bijenvolken op de jaarlijkse bijenmarkt in Veenendaal. Op zijn best was Ab op braderieën, kleindierenshows, bijenmarkten etc. waar hij als volleerd marktkoopman met veel humor de kraam bemande. Genoemde subverenigingen, maar vooral het Bijenhuis en de Veenendaalse markt, verliezen in Ab een fijn, aimabel mens, met wie het prettig samenwerken was.

Zijn beide zoons en schoondochters wensen wij sterkte dit tweede pijnlijke verlies te dragen.

Bestuur en leden imkersvereniging 'De Korenbloem'
Renkum/ Oosterbeek e.o.,
Bestuur en leden VBBN subvereniging Ede

Uit de Bedrijfsraad

J. Beekman

De Bedrijfsraad vergaderde op 20 maart 2000 bij ZLTO te Tilburg. De volgende zaken zijn aan de orde geweest:

- Notulen Bedrijfsraad vergadering d.d. 29/11/99

De actielijst behoeft een kleine aanpassing.

Bijmonitoringsonderzoek de naam H. v.d. Scheer-
vermelden. Bij de Ambrosiushoeve, akkoord te gaan met
handhaving van de f10,- afdracht voor de komende 5 jaar.
De brief aan de honingverwerkende bedrijven zo snel
mogelijk te doen uitgaan (verzoek om vaten en dergelijke
bijen dicht op te slaan, evenzo de ruimten waar
buitenlandse honing verwerkt wordt in verband met
bestrijding Amerikaans-vuilbroed).

- Nationaal programma EU-projecten

- Samenvatting door de heer F. Heessen inzake projecten
uitgevoerd in 1998/99. Hij wijst op de enorm omvangrijke
rapportage en het belang van het onderzoek van de heer
Koster. Het onderzoek van de heer Koster is in boekvorm
uitgegeven. Iedere organisatie heeft er een exemplaar van
gekregen. De rapporten blijven in bezit van de heer
Heessen.

- Advies over de ingediende voorstellen voor 2001. De
heer Melle van Laser geeft een korte toelichting op de
voortzetting van het programma voor het jaar 2000.

- Opmerkingen door de besturen van de bijenhouders-
organisaties bij de ingediende voorstellen:

Akkoord met voortzetting cursussen op het gebied van
varroamijt-bestrijding.

Akkoord diagnostisch onderzoek monsters dode bijen
door de Ambrosiushoeve.

Akkoord met onderzoek herkomst honing door de
Ambrosiushoeve.

Akkoord met experimenten om varroamijt duurzaam te
bestrijden.

Notitie IKC Landbouw 'Verkenning naar nieuwe
mogelijkheden van bestuivingsonderzoek'.

De heer De Goeij van IKC Landbouw is de schrijver van
de notitie in opdracht van de directie Wetenschap en
Kennis van het ministerie van LNV. De aangesloten
organisaties geven hun zienswijze op de inhoud. De
notitie geeft aan dat de overheid aan het zoeken is naar
nieuwe wegen om de bestuiving door insecten in stand te
houden. Een goede en gedegen notitie volgens de
besturen van de Bijenhoudersbonden.

- Financieel verslag van de Bedrijfsraad over het
verenigingsjaar 1999

Er zijn geen op/aanmerkingen over het verslag. De
boekencontrole zal plaatsvinden op 5 juni a.s. door de
heren v/d Brink en Vunderink.

- Amerikaans vuilbroed

De voorzitter geeft een verslag over de erg moeizame
discussie met de overheid over preventie en bestrijding
van AVB. Als de subsidie voor het voederkransonderzoek
wegvalt worden de kosten om het onderzoek bij ID-WUR
Lelystad te laten uitvoeren te hoog. Er is door de AVB-
commissie contact gelegd met een particulier
onderzoeksbedrijf om te bezien of deze het onderzoek kan
uitvoeren tegen een aanvaardbare prijs. Bij het
aprilnummer van Bijen zal een bijsluiter zitten die de

richtlijnen voor 2000 aangeeft met betrekking tot
preventie AVB.

- Cursussen

- Voor de cursus Bijenteeltleraar hebben zich 26 cursisten
gemeld.

- Wat de taak voor de Bedrijfsraad aangaande de grijze
cursussen zal zijn is nog niet bekend.

- Cursusboek bestuiving. De Bedrijfsraad stelt zich op het
standpunt, dat eerst de financiering rond moet zijn
voordat het gedrukt kan worden.

- Bestuivingsregeling bij plaatsen van bijenvolken
De gedragslijn voor 2000 zal dezelfde zijn als die van
1999, dat betekent dat het reglement gehandhaafd blijft
en dat er verschillende adviesprijzen zullen worden
afgegeven. In het najaar zal een lijn voor 2001 worden
uitgezet, terugkijkend over de jaren 1999/2000.

- Werkgroep Bedrijfsraad 2000

In de werkgroep zullen de heren van Houwelingen en
Heessen een nieuw discussiestuk opstellen met als titel
'Bedrijfsraad nieuwe stijl'.

- Rondvraag

- Afscheid wordt genomen van de heer G. van
Westrheenen die het H.B. van de VBBN gaat verlaten
waarmee hij ook de vergadering van de Bedrijfsraad
verlaat. Hij bedankt de leden van de Bedrijfsraad voor de
samenwerking.

- De heer Smeekens maakt bekend dat er een nieuw
bestrijdingsmiddel tegen varroamijt op de markt is. Hij
zal, in een brief aan Bayer, vragen om meer informatie.
Niet iedere imker kan de darrenraatmethode toepassen.

- De secretaris zal een schrijven doen uitgaan naar Bureau
Registratie Diergeneesmiddelen met het verzoek om
antwoord te geven op de eerder verzonden brief, d.d.
21/12/99, met het verzoek om toelating mierenzuur voor
bestrijding van varroamijt.

Voor informatie met betrekking tot deze vergadering kunt
u contact opnemen met het secretariaat van de
Bedrijfsraad, Spoorlaan 350, postbus 91 5000 MA Tilburg,
telefoon 013 58 36 350.

Bijscholingsdag honingkeurmeesters

Ongeveer 40 keurmeesters hebben op 18 maart aan deze
dag deelgenomen. Deze was georganiseerd door de
honingcommissies van de vijf imkersorganisaties, ABTB,
LLTB, VBBN, ANI, ZLTO. Hr. F. Janssen had als voor-
zitter de coördinatie van deze dag. Na de ontvangst met
koffie/thee heeft de voorzitter de dag geopend met
iedereen welkom te heten in het bijzonder de gastsprekers
de heren K. Bokhorst, J.P. Kaas en J. van Melick.
Mevrouw E. Schild gaf een terugblik op de Nationale
Honingkeuring op 11 september 1999.

- Het aantal inzendingen was beperkt.

- Het was nog te vroeg om veel inzendingen van
heidehoning te verwachten (nog niet geslingerd).

- Inname en transport van de tent naar de keuringsruimte
was goed geregeld.

- Er is gekeurd volgens de nieuwe normen en reglement.

Uit de nieuwe normen zijn de kinderziektes gehaald en deze zijn verwerkt in de uitgereikte formulieren.
- Het onderdeel raathoning is door de Hr. C. van Holland nog eens gedemonstreerd. Men moet prikken of er te veel kunstraat is gebruikt op ongeveer 4 cm van de bovenlat om zeker te zijn of het aangeboden product voldoet aan de gestelde eisen.

N.B. De aanwezigen gaven aan: wat betreft de beperkte inzending kan de afstand een rol gespeeld hebben. Om de twee jaar een Nationale Honingkeuring organiseren. Deze keuring aan een groot evenement koppelen zoals de studiedag van NCB/ZLTO. Eventueel via regiokeuringen. Over het hele land verspreiden wat plaats betreft.

Dr. K. Bokhorst verzorgde de voordracht 'Propolis en wat kun je er mee'.

Een voordracht die ons duidelijk maakt wat een belangrijk en bijzonder product propolis is. De inleider gaf een overzicht van de samenstelling, waarvoor de bijen het gebruiken, en de apitherapeutische eigenschappen van propolis. De werking van propolis als antibioticum en de waarde voor de mens. Winning en verwerking van propolis is geen gemakkelijke zaak voor de imker. Voordat het zalf of tinctuur is heeft het heel wat bewerkingen ondergaan.

Dr. J.P. Kaas verzorgde het onderwerp 'Stuifmeel'

Met behulp van dia's liet de inleider de verschillende vormen van pollen (stuifmeelkorrels) zien. De analyse-toepassingen zijn aan de orde geweest zoals botanie-evolutiesysteem, geschiedenis plantengemeenschappen, dateren aardlagen, klimaatveranderingen - soort plantengroei, nagaan invloeden van de mens (zaaien en planten), allergiestudie - zoals windbloeiers wilg, hazelaars enz., criminologie en milissopalynologie - pollen in honing.
De pollen zijn verschillend van vorm, er zijn er met puntjes, lobben, stekels enz., ze zijn driedimensionaal. De pollen van windbloeiers hebben luchtzakken.
Hoe komen de pollen in de honing? Via het 'buiten-gebeuren' denk aan windbloeiers, door de bijen die nectar verzamelen in de bloemen, bij het honingooien door de imker.

Hr. J. van Melick heeft het onderwerp 'Hoe keur je en maak je mede en welke normen en waarden moet je in acht nemen'.

Een onderwerp dat de meeste imkers aanspreekt werd door van Melick op een voortreffelijke wijze gebracht. Mede wordt niet gemaakt van druiven, zoals wijn, maar van honing. Het gistingsproces is met een paar druppeltjes propolistinctuur stil te leggen. Mede is te benoemen naar de soort honing, de bloemen. De lichte dient voor de zwaardere mede gekeurd te worden. De keuringsomgeving is van groot belang i.v.m. geuren e.d. Onderling goed overleggen dat dezelfde normen aangehouden worden, ook bij de verenigingen. Oude mede altijd decanteren. Een uitspraak van de inleider: *Keuren... een eerbiedwaardige houding ten opzichte van je medemens.* Je kunt met een onjuiste beslissing, welke altijd een persoonlijke kant heeft, gemakkelijk gevoelens kwetsen. De keuringsnormen van de inleider zijn

doorgenomen en als er belangstelling voor bestaat te verkrijgen bij de Honingcommissies. De Hr. van Melick is altijd bereid om een cursus te geven over hert bereiden van mede of een lezing met mede als onderwerp.
Nadat alle aanwezigen van de mede, die de inleider had meegebracht, de nodige slokken tot zich genomen hadden en na de mededeling dat de gebruiker van het glas waaruit hij gedronken had, mocht houden, kon de dag niet meer stuk. Het glas was namelijk geschonken door een glas-fabriek in Leerdam.
De dagvoorzitter heeft iedereen en in het bijzonder de inleiders, bedankt voor hun inzet. De terugkomdag was zeer geslaagd.

Uit de PC van de voorzitter

Dick Vunderink

Marga en Boy Canters zijn verblijd met de geboorte van een dochter. Wij wensen hen van harte geluk en hun dochter Nikki een goed leven. Zolang u Marga's vervanger Rob Aalpol aan de telefoon krijgt, weet u dat zij nog opgaat in het moederschap. Marga, geniet van deze tijd.

Ik moet u een mutatie melden op het secretariaat. In de vacature van het secretariaat is voorzien doordat mevrouw Els Delhez-Poppelaars per 1 juni in dienst treedt. Wij wensen haar en ons toe dat zij met voldoening en succes de functie van Bureausecretaris zal vervullen. U begrijpt dat wij daarmee afscheid hebben genomen van Petra Kooijman. Dat vinden wij jammer want wij waardeerden Petra om haar persoon en haar betrokkenheid, maar het bleek dat de druk van een dergelijke zelfstandige en vaak rommelige functie voor haar moeilijk te combineren viel met de zorg voor het gezin. Dit soort functies met 'de baas' op afstand is niet makkelijk, zeker niet in de beginfase bij het zoeken van de weg in een vreemd wereldje. Ook het Hoofdbestuur is weer compleet. Onze oproep op de Algemene Ledenvergadering had tot gevolg dat Marco Methorst uit Almere met ons in gesprek ging over het werk en het tijdsbeslag en vervolgens zich voor een jaar kandidaat stelde. In de kennismaking met het Hoofdbestuur kwamen wij overeen dat hij dit jaar de vacature zal vervullen. In de ALV 2001 moet zijn benoeming bekrachtigd worden, tenzij hij zich na een jaar terugtrekt. Wij verwachten dat hij daar de man niet naar is, maar die vrijheid heeft hij wel. De gemiddelde leeftijd van het Hoofdbestuur daalt hierdoor aanzienlijk en ook dat is goed.

Sneu toch. Vorig jaar verzorgde ik de maandrubriek en het werd een reeks van mislukkingen, tegenvallers en

correcties. Stel dat ik enige reputatie als voorzitter zou hebben, dan heb ik die als imker voorgoed afgezwaveld. Dit jaar loopt alles zo voortreffelijk volgens schema en voorspoedig, dat ik haast Frank Roskam zou vragen met terugwerkende kracht alsnog van jaar te ruilen. En natuurlijk beweert u onmiddellijk dat de steun van dit prachtige voorjaar alles in goede banen leidt, maar dat kunt u niet bewijzen. Enfin, het is genieten dit voorjaar en als het zo doorgaat rijst het volgende probleem, de afzet van de honing. Een ander probleem is dat net als bij u, de bijen meer aandacht krijgen dan het bestuurlijke werk, maar ik troost me dan maar met de gedachte dat het uiteindelijk ook allemaal met die bijen begon. Maar helemaal hebben we toch niet stil gezeten.

We zijn met een paar mensen van de Werkgroep AVB naar Celle geweest om de situatie daar en hier nog eens goed te vergelijken en stof te verzamelen voor onze gesprekken met het Ministerie van LNV. We zijn bijzonder hartelijk en open in Celle ontvangen en hebben zeker ideeën opgedaan voor de situatie in Nederland. En nu maar kijken of die ideeën hier een voedingsbodemp vinden.

Aan de verenigingen in de buurt van vestigingen van Intratuin zijn de brieven verzonden met een dringende oproep om ter plekke mee te werken aan de presentatie van bijen op 7, 8 en 9 september. Een unieke gelegenheid om het bijhouden modern in het zonnetje te zetten, leden te werven, het planten van bijenvriendelijke gewassen te promoten en de eigen kas te versterken. Want alles wat u aan bijenproducten verkoopt, is winst voor uw vereniging.

Ik zei 'modern in het zonnetje'. Op de zoemlijst stond laatst de uitroep: "dat is wat de buitenwacht van ons vindt, een stelletje wereldvreemde imkertjes met een pijpje in de mond en een korfje". Ik kan dat meevoelen. Natuurlijk er is niets op tegen om de oude imkerij te laten zien, maar dan met een groot bord ZO WAS HET. Wij mogen best op de braderie staan maar niet met doel van geschiedschrijving maar met het doel van natuureducatie. Nu moet getoond worden dat bestuiving een vitale functie is, dat imkers een natuurhobby hebben zonder oogkleppen of winstbejag. Dus moeten wilde bijen en hun nestkastjes een plaats hebben. Een PC met de CD-rom illustreert dat we midden in deze tijd staan. De moderne Vutter trek je aan als je laat zien dat bijhouden een moderne hobby is. Een foto van de stadsimker, een kind voor de bijenkast, bevruchtungskastjes op Schiermonnikoog, van een overlarfdag en een KI-apparaat en een schema van het Doppenproject. We hebben zoveel nieuws waarover men zich zal verbazen dat we de honingpers heus niet nodig hebben. Dat is de stijl waarmee we ons moeten presenteren en de positieve kant van onze imagomedaille is dat het verhaal van de honingbij grote sympathie oproept.

Hebt u suggesties voor de Intratuin-bijenshow? Bel even.

ZLTO

Algemene vergadering Bijenhoudersbond ZLTO

Mari van Iersel

• Openingstoespraak

Voorzitter J. Beekman heette alle genodigden en aanwezigen welkom op deze vergadering. In zijn openingswoord memoreerde voorzitter J. Beekman de verkoop van de honingzemerij die een aantal strubbelingen opleverde. Een belangrijk deel van de afspraken die bij de verkoop gemaakt zijn, zijn inmiddels gerealiseerd.

1999 was een geweldig honingjaar.

Tijdens Tuinidee Den Bosch wordt het bijhouden onder de aandacht van het grote publiek gebracht. De studiedag van onze bond geniet grote belangstelling van de imkers. De voorzitter dankte de commissies die deze activiteiten voorbereiden en realiseren en daarbij in het bijzonder de heren H. Weyenborg en L. Opsteeg.

In de nabije toekomst zal veel aandacht gegeven worden aan de bestuivingsregeling, het bijteeltonderwijs, de grijze cursussen en de organisatie van de imkerij. Een minuut stilte werd in acht genomen bij de gedenking van de overleden leden.

• Notulen algemene vergadering 10 april 1999

De notulen werden zonder wijzigingen goedgekeurd.

• Mededelingen

De vereniging Boxtel heeft op een plattegrond van zijn werkgebied aangegeven waar alle bijenstanden van georganiseerde en niet georganiseerde imkers gelegen zijn. Een idee dat waard is om door anderen overgenomen te worden met het oog op een uitbraak van AVB. Ir. Mommers, oud rijksbijenteeltconsulent is om gezondheidsredenen verhinderd deze vergadering bij te wonen.

Het is niet langer mogelijk de benodigde financiële stukken tijdig beschikbaar te hebben voor de voorjaarsvergadering als deze gehouden wordt op de eerste zaterdag van april. Ook al was de vergadering duidelijk van mening dat imkers op de eerste zaterdag in mei andere bezigheden hebben, zag het bestuur toch geen andere mogelijkheid voor de voorjaarsvergadering van 2001 dan die dag.

• Jaarverslag 1999

De bond is in gesprek met de plantkundige dienst en de algemene inspectiedienst over de problemen in Boekel met het gewas Dicentra. Er waren dit jaar weinig problemen met spuitschade blijkens de opgave hiervan aan het bondsbestuur. Het bestuur dringt erop aan spuitschade ook aan haar te melden en niet alleen aan AID of Ambrosiushoeve. Zo is het bestuur goed geïnformeerd over de ernst van de situatie.

Bij een uitbraak van AVB in Veldhoven reageerde de RVV snel. De vereniging Veldhoven organiseerde een

informatieavond hierover voor de wel en niet georganiseerde imkers in haar omgeving.

De studiedag op 11 november 2000 zal als thema hebben: Toekomstige ontwikkelingen. Mede doordat de honingzemerij niet meer als verkooppunt van imkersartikelen bestaat, biedt de studiedagcommissie de bezoekers hiervoor een alternatief. Er zullen op de studiedag imkersmaterialen te koop zijn.

Ook in 1999 kon de bondsbedrijfswedstrijd wegens de AVB uitbraken geen doorgang vinden.

Door de imkers wordt geen gebruik gemaakt van de bibliotheek. Het komende jaar zal een plan gemaakt worden wat er met de bibliotheek moet gebeuren.

De heer M. van Iersel gaf een kort verslag van een enquête betreffende het maandblad Bijen. De tendens hiervan was dat de lezers tevreden zijn over hun maandblad. De redactie probeert een evenwichtig maandblad samen te stellen, waarbij in de rubrieken imkerervaringen en antwoord uit de praktijk extra aandacht gegeven wordt aan het gewone imkeren.

• Financiële stukken

Het bestuur gaf een toelichting op de balans en de resultatenrekening 1999. De kascontrole is verricht door de verenigingen van Hulsel en Koewacht. De boeken werden in orde bevonden en de vergadering verleende de penningmeester decharge.

De begroting 2001 werd besproken en volgens voorstel vastgesteld. Er zijn nog geen duidelijke ideeën hoe met positieve saldo moet worden omgegaan. De contributie blijft ongewijzigd.

• Bestuursverkiezing

Geen der bestuursleden was periodiek aftredend. Door de bijenhoudersvereniging St. Ambrosius, Udenhout was de heer M.J. van Iersel voorgedragen als kandidaat voor de bestuursvacature. Hij werd door de vergadering zonder tegenstemmen gekozen.

• Verzekering en suikerdistributie

Door het bestuur werd voorgesteld om de suikerdistributie via de bond te beëindigen wegens de sterk dalende belangstelling van de leden. De vergadering ging daarmee accoord. Er werd gewezen op de mogelijkheid suiker in te kopen via het Bijenhuis in Wageningen. Op een voorstel vanuit de vergadering om toch iets te behouden van de organisatie rond de suikerlevering, antwoordde het bestuur dat bij zich wijzigende marktomstandigheden de suikerdistributie zeker weer opgevat kan worden.

De verzekering voor de imkers die voorheen was ondergebracht bij honingzemerij 'Het Zuiden' wordt door de drie zuidelijke bonden in eigen beheer voortgezet. De dekking voor zowel WA als directe schade is aanzienlijk verhoogd. De premie wordt vastgesteld op f1,- per bijenvolk. De vergadering ging hiermee accoord.

• Voortgang verenigingsvoorstellen

De heer A. Rietveld gaf verslag van de werkzaamheden van de commissie die in 1998 was ingesteld om te onderzoeken of een fusie van de 3 zuidelijke bonden mogelijk was. Hij gaf aan dat de samenwerking tussen deze 3 bonden omgezet zou kunnen worden in een andere organisatievorm. Hiervoor zijn reeds statuten opgesteld. Vanwege mogelijke ontwikkelingen ten gevolge van het werk van de Werkgroep 2000 van de bedrijfsraad worden de plannen met betrekking tot het geven van een

juridische vorm aan de samenwerking voorlopig in de ijskast gezet. De commissie beëindigt zijn werkzaamheden.

De heer J. Jansen deed verslag van de werkzaamheden van de werkgroep 2000. De ontwikkeling van nieuwe samenwerkingsvormen is nog volop gaande. Het algemene gevoelen hierover in de vergadering was men van dat verslag niet wijzer werd. Ook de boodschap dat er niet meer te zeggen was dan wat er tot nu toe in het maandblad is gepubliceerd, kon dat gevoel niet wegnemen. Veel aanwezigen vrezden dat ze straks voor voldoende feiten geplaatst zullen worden zonder dat ze in de gelegenheid zullen zijn hun inbreng te geven, ook al heeft het bestuur een bijzondere algemene vergadering gepland voor het einde van het jaar 2001. Na een goede voorbereiding zou in 2002 besluitvorming kunnen plaatsvinden. Ook hier was tijdgebrek er de oorzaak van dat een goede discussie tussen het bestuur en de bezoekers van de vergadering niet tot stand kwam. Een voorstel was om in het maandblad een aparte rubriek bij het verenigingsnieuws in te voegen over het werk van de werkgroep 2000 wordt ter overweging meegenomen.

• Verenigingsvoorstellen

Hoewel de secretaris van mening was dat verenigingsvoorstellen via het secretariaat behoren te lopen, kon hij toch instemmen met de behandeling van een voorstel dat buiten de normale procedure was ingebracht. Het voorstel van de kring de Baronie om de heer C. Roelen tot erelid van de bijenhoudersbond NCB/ZLTO te benoemen, vond de volledige instemming van de vergadering.

• Rondvraag

- Dhr. P. Sanders stelde de lange inzendtermijn voor mededelingen in het blad Bijen aan de orde. Dhr. van Iersel antwoordde dat dat om organisatorische redenen zo is. De redactieleden zijn niet op kantoor tijden beschikbaar voor het maandblad. Verenigingen moeten hun activiteiten vroegtijdiger plannen.

- Dhr. D. Vunderink gaf aan dat het voederkransonderzoek zowel in Diessen als in Lelystad kan gebeuren. Er is een prijsverschil. Een bijsluiter bij het maandblad van april geeft hierover informatie.

- Dhr. Cornelissen vroeg naar het boek bestuivingsimker van de bedrijfsraad. Dat boek wordt uitgegeven zodra het kostenplaatje rond is. De onderwijscoördinator wil het

Voorzitter J. Beekman overhandigt C. Roelen de bij het erelidmaatschap behorende oorkonde.

graag weten als er een bestuivingscursus gegeven wordt.
- Er werd aandacht gevraagd voor problemen die imkers hebben om begin mei de jaarvergadering bij te wonen.
- Dhr. A de Ruyter wees erop dat imkers tot eind augustus 2000 kosteloos honing kunnen aanbieden voor onderzoek. Een EU subsidie maakt het mogelijk om eveneens kosteloos onderzoek te kunnen doen en advies te kunnen geven bij bijenziekten.

Van de Bestuurstafel

J. Beekman

Het bondsbestuur vergaderde op 19 april 2000 te Tilburg. De volgende zaken stonden op de agenda:

• Opening:

De voorzitter verwelkomde de leden van het bondsbestuur en in het bijzonder de heer M. van Iersel die in de algemene vergadering van 1 april j.l. door de leden in het bestuur gekozen is. Geen onbekende in de imkerswereld gelet op zijn activiteiten voor het blad 'Bijen'.

De voorzitter benadrukte dat er binnen het bondsbestuur een goede sfeer heerst en hij twijfelt er dan ook niet aan dat ook het nieuwe lid zich snel zal thuis voelen. Na enkele huishoudelijke zaken geregeld te hebben werd de vergadering geopend.

• Notulen bestuursvergadering 08/03/00:

Op enkele kleine aanpassingen na, zijn de notulen vastgesteld en ondertekend.

• Mededelingen en ingekomen stukken:

Door de voorzitter:

- De terugkomdag voor honingkeurmeesters van alle Bijenhoudersorganisaties is gehouden op 18 maart 2000 in het Bijenhuis, Wageningen (zie elders in deze rubriek).
- De Bedrijfsraad vergaderde op 20 maart 2000 in het huis van de ZLTO te Tilburg (zie elders in deze rubriek).
- 21 maart 2000 heeft de kascontrole van de jaarrekening 1999 van onze Bond plaatsgevonden te Tilburg. (Zie hiervoor het verslag van de Jaarvergadering gehouden op 1 april 2000. Dit verslag is gemaakt door onze redacteur M. van Iersel en staat elders in deze rubriek.)
- Op 25 maart 2000 heeft de VBBN haar Algemene vergadering gehouden te Wageningen (het verslag wordt opgenomen in het volgende nummer van "Bijen").
- Op 10 april 2000 heeft de vergadering redactie "Bijen" met de besturen van de imkersbonden, respectievelijk ABTB, LLTB, ZLTO en VBBN plaatsgevonden te Utrecht. Enkele punten uit deze vergadering:
- De notulen van 27 oktober 1999 zijn ongewijzigd goedgekeurd.
- De rekening van 'Bijen' 1999 is aan de orde geweest en voorlopig goedgekeurd, evenzo de balans 1999. De definitieve goedkeuring kan pas plaatsvinden na de boekencontrole, vooraf aan de Bedrijfsraadvergadering op 5 juni 2000.
- Samenstelling redactie, deze kunt u vinden in de colofon van 'Bijen'.
- De ingezonden brief van de Hr. Speelziek is aan de orde geweest. Gelet op de eventuele kostenverhoging van ons blad wordt op de aangedragen suggesties niet ingegaan.
- Planning van de redactie. De planning 2000 is besproken en vastgelegd, evenzo het themanummer, dat in

oktober zal uitkomen. Tips aangedragen door de klankgroep worden in de planning meegenomen.

- Zienswijze van de besturen met betrekking tot de verschenen nummers. Deze zijn content met het geleverde werk. De opmerking om bij weerkerende rubrieken een duidelijk logo te plaatsen zal door de redactie verder bekeken worden of het een haalbare kaart is. De opmaak e.d. zal in het jaar 2001 verder onder de loep genomen worden.

- Er zijn ook een aantal verenigingsactiviteiten gemeld die mogelijk interessant zijn voor een artikel in 'Bijen'. Het blad zou wat smeüger mogen zijn.

- De volgende vergadering is op 13 november 2000.

- De voorzitter heeft voor een lid uit Ossendrecht de schade geregeld, een schrijven toegevoegd aan twee politierapporten. Bij dit lid zijn twee bijenvolken weggehaald met een tussen ruimte van een week. Doen imkers dit? Wat een mentaliteit.

• Bibliotheek van de Bond:

De voorzitter zal een plan opstellen wat we gaan doen met de bibliotheek. Diverse mogelijkheden zullen bekeken worden. Het plan zal aan het bondsbestuur aangeboden worden, en na goedkeuring van het bondsbestuur aan de leden worden voorgelegd, die uiteindelijk de beslissing moeten nemen wat er met de bibliotheek zal gaan gebeuren.

• Bedrijfswedstrijd 2000:

Mevr. J. van Doren zal de Bondsbedrijfswedstrijd coördineren. Echter alleen als er in ons werkgebied geen Amerikaans vuilbroed is geconstateerd.

• Grijs imkerscursussen:

De onderwijscommissie van de bond zal proberen om een en ander in kaart te brengen. Hoe deze cursussen verlopen, het aantal deelnemers, en de status van deze cursus. Eventueel door de Bond te leveren certificaat, aan de deelnemers van deze cursus.

• Bestuivingsregeling en Amerikaans vuilbroed:

Een en ander zit in het pakket van de voorzitter.

Door de secretaris:

De lijst van in en uitgaande stukken van de secretaris is afgewerkt. (37 punten).

Enkele punten uit deze lijst:

- Afschaling subsidieaanvraag vereniging Bavel.
- Brief van Honey-Pack met het verzoek om het negatieve saldo van de suikerlevering te voldoen.
- Melding diefstal van bijenvolken in kasten, door de vereniging Ossendrecht.
- Retour betaling van te veel berekende contributie 2e gezinslid (f10,-) Het bestuur gaat akkoord met de terugbetaling.
- Diverse stukken inzake Bedrijfsraad 2000, ingestuurd door de Hr. J. Janssen

Evaluatie jaarvergadering gehouden op 1 april 2000:

• Met betrekking tot het punt om de vergadering naar de eerste zaterdag in mei te verschuiven is terughoudend op gereageerd door de leden. Het bestuur heeft de voorzitter en de secretaris opdracht gegeven om alsnog met de Directie van ZLTO te gaan praten om te bezien of de vergadering niet half april gehouden kan worden. Een en ander hangt af van de werkdruk op de financiële afdeling.

• Het concept van de notulen van deze vergadering is besproken en waar nodig aangepast. Na goedkeuring door het bondsbestuur zullen de notulen naar de secretariaten van de verenigingen gestuurd worden. Dit zal in de volgende vergadering moeten gebeuren.

Taakverdeling Bondsbestuursleden en aanpassing verenigingsboek:

- De taakverdeling is aangepast, met de kanttekening dat het nieuwe bestuurslid M. van Iersel het imkersonderwijs in zijn pakket heeft. Dit op zijn verzoek.
- Het verenigingsboek is bladzijde voor bladzijde doorgelopen en indien nodig aangepast. Hr. A. Rietveld zal het verder uitwerken. Na controle zullen de gewijzigde pagina's zo snel mogelijk naar de secretariaten van de verenigingen gezonden worden.

Toewerken naar 1 bijenhoudersbond:

- Tijdens de vergadering is uitvoerig gediscussieerd over de stukken die inzake dit onderwerp zijn binnengekomen. De werkgroep Bedrijfsraad 2000 heeft de besturen van de diverse bonden verplicht om een uitspraak te doen, zodat de commissie verder kan met haar werk. Hiervoor zijn 7 keuzemogelijkheden geformuleerd. Naar aanleiding van deze keuzemogelijkheden heeft het bondsbestuur haar zienswijze aan de commissie voorgelegd.
- Het traject met betrekking tot de uiteindelijke beslissing is als volgt:
A- resultaat keuze via werkgroep BR 2000.
B- Indien keuze bepaald is dan naar de kringen c.q. regio's voor overleg (alleen zinvol als 'plaatje' bekend is).
C- Verwerken van de gegevens van B.
D- Uitslag mededelen in de Algemene vergadering 2001.
E- Verenigingen 'thuis' laten overleggen wat te doen.
F- Aparte Algemene vergadering beleggen inzake de definitieve beslissing door de leden.

Tuinidee en voorbereiding studiedag 11-11-2000:

- De afrekening Tuinidee 2000 is aan de orde geweest. De rekening sluit met een verlies van f613,-. Gelet op de waarde die dit evenement met zich meebrengt voor de Bijenhouderij in het algemeen is dit verlies aanvaardbaar.
- Studiedag 2000, de voorbereidingen zijn in volle gang. Het thema voor deze dag wordt: Toekomstige ontwikkelingen. Het onderwerp korfvlechten zal wat meer aandacht moeten krijgen. Deze vorm van het houden van bijen en het daaraan verbonden vlechten van korven wordt nog steeds beoefend. Voor verdere informatie over de studiedag in november is het gewenst om de volgende nummers van 'Bijen' goed te lezen.

Voederkransonderzoek naar sporen AVB:

Het bondsbestuur is van mening dat de gevolgde procedure door de commissie van de Bedrijfsraad en beschreven is op de bijlage in 'Bijen' van april j.l. een goede preventie maatregel is inzake AVB. Maak er dan ook gebruik van!

Voor meer informatie over het bovenstaande kunt u contact opnemen met het secretariaat. 013-5836350. In het verenigingsboek staat wanneer u de secretaris kunt bereiken.

24 en 25 juni Budel (gem. Cranendonck)

Jaarlijkse open dagen van Imkersvereniging 't Wilgenroosje Cranendonck van 10.00-17.00 uur op de Immenhof (volg pijlen). Stands met bijenproducten, IVN, korvenvlechten en kaarsen maken. Tevens drachtplantentuin en vlindertentoonstelling. Entree gratis. Inl.: M. Clement, 0495-491552.

25 juni Reusel

Open Dag en bijenmarkt van 11.00-17.00 uur aan de Burg. Willekenslaan. Gratis bezichtigen van de drachtplantentuin en de bijenhal, tevens is er een informatiestand van St. Ambrosius Reusel. Inl.: Peter Lauwers, 0497-642904 of Pierre Sanders, 0497-642168.

2 juli Hamont-Achel

Bijen- en natuurmarkt van 9.00-15.00 uur in zaal 'De Posthoorn'. Divers gebruikt materiaal, bijenvolken en bijenproducten te koop of door u te verkopen. Tevens informatiestands en demonstraties, kaarsen dompelen. Toegang gratis. Inl.: J. Hendriks, 00-32-11-448758.

2 juli Horst

Themamorgen 'Zomerborder' van 11.00 - 13.00 uur in modelbijenstand 't Zoemhukske, nabij de Kasteelboerderij in de Kasteelse Bossen, aan de noordzijde van Horst. Inl.: Sjaak van Meijel, 0478-589002.

8 juli Uddel

Jaarlijkse bijenmarkt bij het dorps huis 'Het Blanke Schot', Garderenseweg 33. Tevens oude beroepen en keuren volken. Inl.: O. Schouten, 0577-401384.

18 juli Veenendaal

Zwermbijenmarkt van 07.00-13.00 uur op Sportpark Panhuis. De oudste en bekendste bijenmarkt in West-Europa. Inl.: H. Korving, 0318-521613 ('s avonds).

22 juli Ommen

Bijenmarkt op de Markt (aan de grote weg Zwolle-Hardenberg) van 08.00-13.00 uur. Inl.: G.J. Spijker, 0529-451898 of dhr. Bremmer, 0529-452402.

27 t/m 30 juli Amsterdam

'Prikkebeen': insectententoonstelling in het Insectarium van Artis.

2 augustus Epe

Markt voor honing, bijenvolken en imkersartikelen van 8.00-12.00 uur bij het gemeentehuis. Tevens honingkeuring. Inl.: E.C. v.d. Kleij, 0578-688331.